

Cena 1'50 din

Edinost

Kdor ne zna brati med vrstami, sploh ne zna brati.

T. G. Masaryk.

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 4 - Tel. 25-67 - Izhaja vsako soboto
Večja letna 36 din, polletno 18 din, četrtletno 9 din, za inozemstvo letno 50 din
Rekopisi se ne vračajo - Pošt. črk. rač. 11.787 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Oglaš po ceniku

Obdržite! Nič nazaj!

Zdaj pošiljamo na ogled nadaljnjim novim naslovnikom — in sicer naslovnikom iz Celja, Ljubljane in Maribora — tretjih pet zaporednih števil (št. 11/18. III. — 15/15. IV. 1939.), številko 12. od 25. marca s položnico. Teh števil ni treba vračati. Nadaljnje številke bomo pošiljali tistim, ki bodo dotlej tednik naročili — zadostuje dopisnica — ali nakazali vsaj del, to je najmanj 3 mesece din 9 — naročnine. Ne zavržite nobene položnice! »Edinost« naj gre iz rok v roke med prijatelje! Cenjene zaupnike prosimo za sodelovanje.

Uprava »EDINOSTI«,
Maribor, Kopališka ulica 6.

VESELE VELIKONOČNE PRAZNIKE

želi svojim čitateljem

UREDNIŠTVO IN UPRAVA

Vstajenje jugoslovanske misli

Ko smo obhajali pred dvajsetimi leti prvo jugoslovansko Veliko noč, takrat pač nikomur ni sanjalo, da si čez dvajset let kopali jamo, kamor smo počasi zagrebali vse, za kar so se naši pradedi baje borili in tolikokrat pretakali srčno kri. Radost, ki je bila ob prevratu do nebesna, se je umikala razočaranju, in ljudske množice, ki so stvorile jugoslovansko državo, so v tem večno se ponavljajočem razočaranju čedalje bolj izgubljale vero v jugoslovanstvo in zavračale vse, kar je bilo kedaj s tem pojmom okleno. Resnica je, da je in ostane jugoslovanstvo vendarle vez velike jugoslovanske države, da pa so v nje ime skoraj vsi režimi do danes toliko grešili, da ni čudno, ako je ravno za dvajsetletni Jugoslavije življenje pri nas nekoliko bolj »narobe«. Škoda, katero so upravitelji naše države napravili narodu, se z denarjem ne da poravnati — toda morda je ravno radi tega tem občutnejša. Naj bo že tako ali tako, naj je grob še tako globok in širok, priroda potrjuje in vera uči, da nič za večno ne pogine ali umre. In morda je bilo ravno trpljenje preteklih dvajsetih let potrebno, da smo ob dvajseti uri spoznali pot in doživeli v sebi radost vstajenja jugoslovanske misli, ki je vstala ožarjena in blagoslovljajoča Slovence, Hrvate in Srbe v Jugoslaviji, katerim kliče: Mir Vam bodi!

Nikakega dvoma ni, da je preteklo leto, a tudi letošnja pomlad, močno vplivala na tok zgodovine in da so marsikomu še danes nerazumljivi dogodki uvod v večja dogajanja v Evropi, ki jih je težko vnaprej napovedati, pač pa jedva le slutiti. Vseposvobod po svetu se zgrinjajo množice v goste gručice, da strnjeno, kot eno telo, kličujejo viharjem, ki grozijo na vse strani. Priroda sama sili že živali, da se stisnejo druga ob drugo, kadar razumi nevarnost, pa se ne bi ljudje, ki so razumna bitja? Vsak razdor je voda na mlin sovražniku. Glasen opomin so nam nesrečni severni bratje, ki so v odločilnem trenutku šli vsak sebi in se je nad njimi grozotno uresničil red slovenskega pesnika Koseskega: »Kdor zaničuje se sam, podlaga je tuičeve peti.«

Kdo je kriv? Ni važno, to danes raziskovati, ker v bistvo itak nihče ne prodre. Čeprav je jasno, kamorkoli pogledamo. Niti ta, niti oni, niti tretji narod ni ničesar zakrivil, krivdo pa nosijo predvsem nesposobni in domišljavi voditelji, ki so v navadnih, malih časih lahko »veliki« ljudje, v velikih časih pa se izkažejo kot male kreature, ki same ne vedo, kaj so, kaj hočejo in kako naj delajo. V vseh velikih časih, polnih zgodovinskega dogajanja, smo imeli Slovani slabe in nesposobne voditelje, ki so — dived za osebnimi podvigami in korist-

Bistvo hrvaškega vprašanja

Čeprav imamo Slovenci s hrvaškim narodom skoraj največ stikov, je vendar med širšimi plastmi našega naroda pravo jedro hrvaškega narodnega vprašanja precej malo jasno. Res, da je temu mnogo kriva višja sila — vendar smo v precejšnji meri krivi tudi mi sami, ker verjamemo najbujnejšim izmišljotinam, ki nam jih nudijo oni, v katerih interesu je, da se tak nejasen in neurejen položaj podaljša.

Glavno obeležje, ki sedaj v tem času označuje hrvaško narodno gibanje, je v nasprotju hrvaškega naroda do vladajočega dela srbskega naroda. Če rečem, da je tu neko nasprotstvo, mislim, da s tem nisem povedal ničesar novega, temveč da sem le ugotovil dejstvo, ki v stvarnosti obstoja in o katerem je že vsakdo poučen.

Manj znano pa je pri nas, kje so vzroki za to nezadovoljstvo hrvaškega naroda. Če pa hočemo, da se to vprašanje reši na zadovoljiv in pravičen način, moramo najprej odstraniti vzroke tega nezadovoljstva.

Če bi mi Slovenci poznali pravo bistvo hrvaškega narodnega gibanja, bi prav gotovo ne igrali pri reševanju tega vprašanja one žalostne vloge zavirača, ki jo stvarno igramo, kajti dejstvo je, da smo ravno Slovenci — iz notranjepolitičnih, še bolj pa iz zunanjepolitičnih razlogov — od vseh še najbolj zainteresirani na pravični ureditvi tega vprašanja. Ključ

za razumevanje hrvaškega vprašanja nam je dal dr. Maček sam, ko je dejal: »Smo istočasno Hrvati in kmetje. Borimo se za nacionalni ideal s ciljem, da ostvarimo svoj socialni ideal.« S temi besedami je lepo povedala, da je bistvo njihove nacionalne borbe prav za prav socialna borba hrvaškega delovnega ljudstva.

Odkritost je prvi pogoj za vsak bratski sporazum, zato bodi jasno povedano: hrvaški narod se čuti socialno in gospodarsko zapostavljen v tej državi. »Edinost« je že večkrat s statistikami pokazala zapostavljenost Hrvatov in Slovencev pri vodstvu državne uprave. Toda to ni najhujše zlo za Hrvate. Večje zlo trpe hrvaški kraji vsled centralistično vodene državne gospodarske politike. Posebno so Hrvati nezadovoljni z vodstvom državnih gospodarskih podjetij. Tako pravijo: od blizu osem milijard dinarjev kreditov državnih bank ni plasirano v hrvaških krajih (čeprav živi v njih četrtina vsega prebivalstva Jugoslavije) niti ena desetina kreditov, po drugi strani pa večina denarja prihaja v državne banke iz prečasnih (hrvaških in slovenskih) krajev; od celokupnih 40.298 delnic Narodne banke jih ima nad polovico (25.866 delnic) devet lastnikov iz Beograda, kar ima pa posledico, da se denarna in eskontna politika Narodne banke, od katere zavisi 15 milijonov ljudi, vodi po željah in navodilih devetih ljudi iz Beograda. Hrvaki gospodarski strokovnjaki trde, da se od vseh

dohodkov, ki jih država nabere v Savski banovini, celih 46% potroši izven Savske banovine in da so tako hrvaški kraji v dvajsetih letih plačali kot tribut centralizmu vsoto od 30 milijard dinarjev, ki se ne troši na njihovem področju.

Vidimo torej, da moramo iskati vzroke za nastanek hrvaškega narodnega vprašanja ravno v državnih gospodarskih politikah, ne pa v kakšni načelni želji po popolni odcepitvi od skupne države. Hrvaki narod se dobro zaveda, da je njegova bodočnost v Jugoslaviji, t. j. v zvezi s slovenskim in srbskim narodom, toda ta zveza mora sloneti na enakopravnosti treh narodov, nikakor pa ne na »nadmodrovanju« in izkoriščanju enega po drugem.

Postoji torej možnost, da se ohrani nedeljiva Jugoslavija in da se obenem zadovoljijo vsi trije jugoslovanski narodi. Ravno v tem času nam je naša vlada pokazala pot, po kateri se more priti do resnično konsolidirane države. Končno so tudi vodilni državniiki uvideli, da prikrivanje stvarnosti z diktatorskimi ukrepi položaj samo ostri in da je treba stopiti z drugimi koraki na pot ureditve naše države.

Slovenci želimo čim uspešnejši potek pogajanj za sporazum v upanju, da predstavniki hrvaškega narodnega gibanja tudi sedaj ne bodo pozabili na načela demokracije, po katerih so se vse doslej v borbi za svoje pravice ravnali.

Ra.

Diplomacija — znak našega časa

Ni ga danes skoro človeka, ki vsaj po imenu ne bi poznal tega pojma, saj se posebno v zadnjih časih tolikokrat napiše ta beseda v časopisih. Diplomacija kot ustanova, ki naj urejuje odnose ene države do drugih, je že od nekdaj igrala veliko vlogo v zgodovini narodov, čeprav še mogoče takrat ni bila znana pod tem imenom. Čim so nastale države kot pravna telesa, je nastalo tudi mednarodno pravo kot potreba svojega časa. Diplomacija je bila že od nekdaj nekaj zagotetnega, saj je znano, da diplomati rečejo eno, a mislijo drugo. Če se navaden človek pri sklepanju pogodb poslužuje zvijače, ga bomo v svojem čutu poštenosti obsodili; diplomat pa, ki ne zna tako govoriti, da reče eno, a misli drugo, ta sploh ni diplomat. Saj je Bismarck izrekel o diplomaciji sledeče besede: »Diplomacija je spretnost, pridobiti državi nekaj, do česar ta nima pravice«. S tem stavkom je povedano več kot dovolj, kako je Bismarck že za svojega časa gledal na diplomacijo, ki se pa je v tem času zelo izpopolnila, kajti prilike je imela dovolj v vseh preteklih vojnah.

Kaj misli danes povprečen človek o diplomaciji? Vse, samo dobro ne in to popolnoma upravičeno. Diplomacija je baš v zadnjem času delala tako proti mnenju širokih mas, proti njenemu občutju za pravico, proti tradicijam, ki so v posameznih državah ukoreninjene, tako, da posledice niso izostale. Sklepanje pogodb in to prijateljskih pogodb s tradicionalnimi nasprotniki, glede katerih so prepričani, da mora priti še do obračuna z njimi, na drugi strani prelomitve dane besede v usodnih trenutkih za narod, za katerega drugi narod občuti res simpatije, vse to je obrnilo javno mnenje širokih plasti ljudstva proti diplomaciji. Načini, katerih se poslužuje svetovna diplomacija, so

taki, da jih more pošten človek samo obsoditi.

Ako pa bi ti načini ostali samo pri diplomaciji, čije naloga je brez vsakega predsodka doseči najbolj ugoden mednarodni položaj svoje države, bi končno pač rekli, da so potrebni in neizogibni, vendar se ta beseda »diplomacija« uporablja tudi v okviru držav, v okviru manjših političnih in gospodarskih ter celo v družinskih krogih takozvanega malega človeka. Nič čudnega ni, če človek na visokem političnem položaju zasluži, da se bo veter obrnil in še predno veter zapiha, je ta človek že menjal svoje mnenje. To so že vsakdanji dogodki, ki pa ne vzbujajo niti toliko zgledovanja in zanimanja. Danes je borba za denar ona, ki je potisnila v ozadje vse druge momente. Visoki politični položaji so združeni z velikimi dohodki in zato se ne čudimo preveč takim pogostim menjavam prepričanj.

Kakor se to godi v najvišjih krogih, kjer se je na ta način tudi začel prakticirati, tako se je začel ta način uporabljati pri vseh ostalih stopnjah državne hierarhije. Začeli smo pri ministrih, končati pa moramo pri zadnjem pisarju katerega urada v malem provinciškem mestecu, vse to se ravna po vetru, kajti vsi ti se uvideli, da je ta način rentabilen, kar se pa vesti tiče, si jo lajšajo na ta način, češ, saj dela mol predpostavljamo isto, samo še na bolj viden način.

Pa tudi ta pojav bi si lahko tolmačili in bi ga končno tudi — razumeli, saj razumem prav pogosto človeka v to prisililo, vendar so se podobni načini pojavili tudi v privatnem življenju, v občevaranju posameznih ljudi med seboj, da celo v občevaranju najbližjih sorodnikov med seboj. Vsa ta lažnjivost in hinavstvo, ki imata svoj svetel vzgled v današnji svetovni diplomaciji, je prešla do najnižjih slojev.

Ako danes koga ogoljufaš, ga nisi ogoljufal, samo diplomatsko si ga »okoli prinesel«. Nekdo se brani kupiti nek predmet; prodajalec mu pa v najlepših barvah slika in hvale pogosto ničvredno robo, dokler se kupec ne odloči za nakup. »Nisem se dal«, se kasneje hvali, »na diplomatski način sem ga pripravil do nakupa«. Vendar ta beseda »diplomate« v preprosto narodo ni tako prešla, narod si je ustvaril kar posebne besede za take iznajdljive lumparije. V srbskih časopisih prav pogosto lahko čitamo besedo »nadmudriti«, t. j., ker sem bil bolj moder kot ta drugi, sem ga »nadmudril«, po slovensko povedano — osleparil ali ociganil. Danes tudi med navadnimi ljudmi dana beseda nič ne velja, tudi zaklinjanje na najdražje, prisega, vse skupaj ni nič, glavno je, da drugega »nadmudrim«, da pridem do denarja, do koristi, do katerih na pošten način ne bi prišel, torej v svojem bistvu — diplomacija.

Vse navedeno so dejstva. O tem pričajo dnevno procesi na sodnih, to gledamo vsak dan po večkrat okrog sebe, ako že samo tega ne delamo. Če se bodo ti načini medsebojnega občevaranja, kakor se sedaj širijo in nevdružna prodirajo med ljudstvo, »ukoreninili« po vzoru obče prakse, ki jo kaže posebno verolomna diplomacija zadnjih mesecev, potem ljudje kmalu ne bodo mogli verjeti nikomur več, ne bodo mogli od nikogar pričakovati ničesar drugega kakor to, da se bo sosed ob vsaki priliki okoristil na njegov račun, potem ne bomo vedeli, kak obraz bo naredil človek, ki je doslej z nami govoril in nam kazal prijazno lice, čim se bo obrnil. Celotno življenje je danes diplomacija in to je ugotovitev, ki je vse prej kot razveseljujoča. Kdor v življenju danes ni »diplomate«, ta ne bo jedel belega kruha, najbrže sploh kruha ne bo jedel. Vse bo dovedlo do uresničenja znanega navedenega, ki se le že v precejšnji meri uresničil, namreč »človek človeku volk«.

Eko.

IZ VSEBINE

Nova narodna vzgoja.

Naše železnice.

Naše ceste.

Gospodarski obraz kočevskega okraja.

Carinska služba.

Slovenski sezonski delavci.

a. p.

7 dni domačih vesti

* V Zagrebu so se pričeli razgovori med predsednikom vlade g. Dragišo Cvetkovičem in voditeljem celokupne jugoslovanske izvenparlamentarne opozicije dr. Mačkom. Radi velikonočnih počitnic so se pogajanja prekinila, a se bodo takoj po Veliki noči nadaljevala. Časopisi pišejo in izjave pričajo, da bo dokončnega sporazuma ni več Bog ve kako daleč. Ves narod spremlja ta pogajanja z veliko pozornostjo in z željami za uspešen izid.

* Še ena elektrarna na Pohorju? Ob nizkem stanju Drave nima elektrarna Fala vedno dovolj vode, vsled česar oddaja manj toka. Najbolj to občuti Tvorinica za dušik v Rušah, ki porabi več kot polovico vsega toka Fale. Ker je sedaj zopet v takih neprilikah in so ji začasno morali v Fali ustaviti dobavo toka, se Ruše resno bavi z načrtom, zgraditi na Pohorju visokotlačno elektrarno, ki naj bi jo napajal takozvani Gladovni studenec. Ta elektrarna bi bila le rezerva in bi takrat stopila v akcijo, vsaj za Tvorinico za dušik, kadar prejema premalo toka iz Fale. Po možnosti bi pa ta elektrarna oddajala kolikor mogoče mnogo toka zasebnikom, v prvi vrsti planiniskim kočam na Pohorju.

* Elektrifikacija Slovenskih goric je takorekoč sklenjena stvar. Te dni je bila važna anketa pri Sv. Lenartu, ki so se je po svojih zastopnikih udeležili vsi v poštev prihajajoči činitelji. Podrobno so razpravljali o načrtu, po katerem bi Mestna podjetja mariborska zgradila daljnovid iz Pesnice preko Sv. Lenarta do Sv. Trojice. Od glavnega voda bi se odcepili še nekateri stranski do raznih večjih naselij v Slovenskih goricah. Okrajna hanišnica pri Sv. Lenartu je obljubila večjo denarno pomoč, ravnotako so se obvezale doslej že skoraj vse v poštev prihajajoče občine, da bodo akcijo izdatno podprle z denarjem. Računati je s tem, da bo tudi banska uprava naklonila izvedbi načrta večjo subvencijo. Daljnovid in stranske vode bi izvedla mestna občina mariborska, ki je tudi pripravljena dati denarne podpore.

* Bata namerava ustaviti v Jugoslaviji več novih tovarn, ki so v zvezi z izdelavo čevljev. Na Visokem v Bosni misli zgraditi veliko tovarno usnja. V okolici Valjeva naj bi se zgradili tovarni za pnevmatike v kolesa in za plinske msake. V Brckem misli postaviti tovarno za predelavo bombaža. Vsi ti obrati bi v glavnem dobavljali svoje izdelke glavni Batovi tovarni v naši državi, v Borovu pri Vukovaru, kjer se izdelujejo čevlji in kjer je zaposlenih okrog 6000 delavcev in nameščencev. Stroški za zgraditev in opremo novih tovarn so preračunani na kakih 100 milijonov dinarjev.

* Za novega guvernerja Narodne banke je bil namesto dr. Milana Radosavlječa imenovan bivši podguverner dr. Dragutin Protič. Odstavljen je tudi drugi podguverner banke Milorad Zabić in na njegovo mesto imenovan pomočnik finančnega ministra dr. Lubiša Mikoč.

* Šahovski turnir za državno prvenstvo se je pred par dnevi začel v Zagrebu. Udeležuje se ga 16 igrancev, med njimi 12 mojstrov in velemojstrov. Turnir bo trajal do 16. aprila. Med drugimi se udeležujejo turnirja velemojster dr. Vidmar in njegov sin, Vasa Pirc, potem Preinfalk, Furlani, Vuković, Kostić, dr. Kalabar in Schreiber.

* Podražitev na železnicah. S 1. aprilom so se vse tarife na železnicah v Jugoslaviji povišale za 5%, ker se izda kakih 300 milijonov za nabavo novih lokomotiv in vagonov. Povišica ne velja samo za blagovne tarife, ampak tudi za osebni promet in za prtljago.

Po Francovi zmagi

Uvedba republikanskega režima pred leti je bila rezultat dolgotrajnih notranjih političnih borb španskega ljudstva. Ta politična trenja so imela svojo osnovo v gospodarskih in socialnih razmerah, ki jih prikazuje »Slovenec« z dne 6. avgusta in 22. novembra 1936. leta na sledeči način:

»Na vsak način sta dve petini španske zemlje posest nekaj tisoč veleposestnikov, ki žive izključno od bogate rente. Dve petini zemlje obdelujejo mali in najmanjši posestniki in ena sama petina zemlje je v rokah kmetov, ki imajo 10 do 100 hektarjev zemlje, ki omogoča dostojno existenco. Kakor torej vidimo, daleč prevladuje kmečki brezposelni proletarijat, ki ima zemljo deloma v zakupu, oziroma podzakupu, deloma pa je enostavno za hlapca«.

»Ker navadno veleposestnik ne gospodari sam, ampak živi v veleposestih, daje zemljo v zakup generalnemu zakupniku, ki ima pa podzakupnike, ki šele dajo v najem poljedelcem, ki so prav za prav brezposelni hlapci«.

»Agrarna reforma je bila sicer sklenjena jeseni 1932, pa s takimi kompromisi, da je bila iluzorična (slepilna, pesek v oči, op. ur.) Pač so veleposestva plemičev, ki so bili nasproti svojim zakupnikom še najbolj humani, razlastiti brez odškodnine, ostalim latifondistom (veleposestnikom, op. ur.), ki so v ogromni večini, pa so priznali odškodnino, ki je španski kmet absolutno ne zmore, ker bi spričo dejstva, da je treba razlastiti 8 do 10 milijonov hektarjev zemlje, španski narod moral plačati za zemljo 50 milijard dinarjev, od katerih bi država posodila narodu vsako leto 310 milijonov dinarjev. Na ta način bi — kakor so izračunali, postal kmet v resnici svoboden in neodvisen točno po — 160 letih«.

»Najboljša rešitev bi pač bila razlastitev, ki bi iz zakupnikov in hlapcev ustvarila svojo dne kmete na lastni zemlji, kakor tudi odgovarja želji velike večine španskega ljudstva«.

»V Španiji je od 23 milijonov prebivalstva več kot 9 milijonov, to je nad 40% od dneva plačanih delavcev. Ostali del prebivalstva pa živi po veliki večini v zelo revnih razmerah. Le zelo tanka gornja plast živi v bogastvu in razkošju. Naša prva naloga torej mora biti, da veliko množico naroda, ki gotovo ne živi prostovoljno v revščini in bedi, odtegnemo uboštvu. Tega pa ni mogoče brez zvišanja plač, razdelitve dobičkov, razdelitve velenosti, brez socialnega zavarovanja itd.«

Korenitih reform v tem smislu se je lotila 1. 1936. republikanska vlada, ki je imela nalogo urediti gospodarske, socialne in kulturne razmere tako, da bi koristile večini ljudstva.

Zadnja poročila iz Španije pravijo, da je Franco razveljavil agrarno reformo in da morajo sedaj kmetje zopet vrniti vse, kar jim je republikanska vlada v kratkem času svojega obstoja dala. Vsa ta zemlja se mora zopet vrniti veleposestnikom in cerkvi in kmetje bodo zopet poljedelski delavci na tisti zemlji, ki so jo že nekaj let obdelovali kot svojo. S tem se je za novo Francovo vlado iznova odprl problem, ki je bil že na najboljši poti, da se reši. Če k temu prištevamo še, da je Španija od dolgotrajne vojne gospodarsko popolnoma izčrpana, se nam odpre žalostna slika: kmeti, ki so morali prehoditi trpeče špansko ljudstvo, ki pa čakajo sedaj novi socialni in nacionalni (sedaj so izumili Katalonci in Baski svojo avtonomijo in jezikovno enakopravnost) boji.

Anglija se mrzlično oborožuje

Še pred nekaj leti so angleške vlade le težko prodrle s predlogi o povišanju postavk za oboroževanje, kajti ta del proračuna je bil tako nepriljubljen, da je lahko pričakovala vsaka vlada ob sličnem predlogu svoj padec. Sedaj je ta nevarnost za angleške vlade prenehala. Kljub temu pa se še vedno proračuni za oboroževanje objavljajo in tolmačijo do podrobnosti, kakor da bi hoteli ljudstvo prepričati o potrebi oboroževanja. Nč ne nastopa resorni minister kot branilec proračunskega predloga; namesto njega prinese pred parlament predsednik vlade po nalogu kralja »Poročilo o obrambi«, kakor pravijo temu Angličji.

Po dosedanjem načrtu naj bi šlo za oboroževanje do 1942. leta okrog 1500 milijonov funtov sterlingov (okoli 400 milijard dinarjev ali 40 jugoslovanskih letnih proračunov). Letos bo porabljenih najmanj 580 milj., dočim so potrošili 1938. leta 388 milj. in 1937. leta 262. Napredek je opaziti v vseh panogah vojske. Največji je seveda pri mornarici. Letos bodo spustili v morje 60 novih ladij. Ob začetku 1935. leta je bilo v delu

139.300 tonaže bojnih ladij, ob začetku 1939. leta pa 544.000. Pred vojno, 1911., 1912. in 1913. so bile spuščene v morje ladje s tonažo 170.000, 1. 1940. in 1941. pa bo zaplaval 219.000 ton. Za pripravo rezerv v kolonijah in dominijih, gradi Anglija v Kanadi in Avstraliji ogromne tovarne.

Kakor v orožju, tako se povečuje angleška vojska tudi glede števila moštva. Mornarica ima sedaj 111.800 ljudi, kar pomeni, da se je zvečalo število mornarjev samo lani za 9.940, v šestih letih pa za 36%. Letos naj bi znašal ta prirastek 12.000!

Kako je pri suhozemskih edinicah in pri pilotih, to vemo iz poslednjih časopisnih poročil. Angleži se trumoma prijavljajo v vojsko! Dobro se namreč začelnjajo zavedati, da se bodo morali upreti brutalni sili samo s silo in ne več s papirnati dogovori.

V nas pa raste istočasno, ko se Anglija mrzlično oborožuje zavest, da je tudi v demokratiških deželah še dovolj življenjske sile.

* Jugoslavija je s svojo proizvodnjo bakra na devetem mestu v svetovni produkciji. S svojimi 40.000 tonami zavzema v svetovni produkciji 2%.

* Češkoslovaški konzul v Ljubljani g. inž. Minovski, ki je prevzel to službo dne 1. septembra 1935, se je te dni poslovil od Ljubljane. Konzul se bo s svojo soprogo naselil v Sremski Mitrovici, kjer imajo posestvo. Sonroga konzula Minovskega je namreč Mitrovčanka.

□ V Češko-moravski vladi vzbuja največjo skrb demobilizacija dosedanje češkoslovaške vojske. Odpuščenih bo nad 40.000 oficirjev in podoficirjev. Številni so tudi begunci iz sudetskih krajev, Slovaške in Podkarpatske Rusije, tako da bo v sedanjih Češki postalo vprašanje brezposelnih inteligentov močno pereče.

□ Na Češkem so uvedli nov pozdrav »Vlasti zdari!« (Živela domovina). Pri tem bodo morali dvigniti desnico.

□ V Memelu, ki ga je nedavno zavzel Hitler, se zadnji kraj imenuje Nimmersatt.

□ Francoska radio oddajna postaja Lyon PTT oddaja ob torkih, četrkih in sobotah na valu 654 ob 21.05 v hrvaščini.

□ Romunski zunanji minister Gafencu bo v drugi polovici aprila odpoval v inozemstvo. Obiskal bo brčkone Berlin, Rim, Pariz in London.

□ Vest, da namerava vzeti Italija Albanijo pod protektorat, se iz Albanije in Italije odločno zanikava.

□ Na Slovaškem se bo nova denarna enota imenovala orel.

7 dni po svetu

□ Francoski predsednik Albert Lebrun je bil ponovno izvoljen za predsednika republike. Kakor znano, volijo predsednika vsi francoski poslanci in senatorji. Lebrun je dobil 506 glasov, t. j. absolutno večino, Albert Bodois (soc.) 151, Marcel Cachin (komunist) 74 glasov. Ostli Herriot, Godard, Buisson i. dr. so dobili nekaj glasov, čeprav so svoje kandidate umaknili.

V Londonu je nastalo veliko razburjenje radi poročila angleškega poslanika v Rimu lorda Perth, ki je sporočil v London, da Italija zbira čete, ki jih namerava odposlati v Albanijo. V Rimu pa so izjavili, da iz Italije ne bo šel noben transport vojakov v Albanijo, ampak da so trenutno v teku samo pogajanja, da bi Italija Albaniji v slučaju potrebe pomagala. Chamberlain je v angleškem parlamentu izjavil, da Velika Britanija v Albaniji sicer nima neposrednih interesov, ampak da ima splošni interes za ohranitev miru na svetu. Govori se, da namerava angleška vlada razširiti svoje jastvo na države na Balkanu, kar bi vzbudilo v Italiji veliko nevoljo, ker smatra Italija jastvo morje za svoje interesno področje. K temu poroča Reuter iz Londona, da je v Bariju zbranih 20.000 Italijanov, da se vkrcajo za Albanijo.

□ Nemški protektor v Neurath se je že naselil v Hradčanih ter sprejel češko vlado v avdienco.

□ Angleški ministrski predsednik Chamberlain je v parlamentu ponovno poudaril, da bo Velika Britanija jamčila za meje Poljske. Poljski zunanji minister polkovnik Beck, ki se je mudil v Angliji, je bil sprejet od samega angleškega kralja.

□ Angleško jastvo pa velja tudi za Romunijo in se bo razširilo tudi na druge države.

□ Romunski zunanji minister Gafencu, ki je bil povabljen v Berlin, bo ta svoj obisk razširil v evropsko potovanje. Obiskal bo tudi Pariz in London.

□ Slovaški predsednik Tiso in zunanji minister Turčanski sta se mudila dalj časa v Berlinu.

□ Nevtralnostni zakon v USA, ki je otežkočal sodelovanje Amerike pri evropskih političnih vprašanjih, nameravajo izpremeniti ter s tem dati Rooseveltu večja polnomočja.

□ Glavni odbor zveze poljskih združenj v Združenih državah je izdal poziv za podpisovanje posojila, namenjenega za narodno obrambo v Poljski.

□ Anglija vedno bolj povečava svoje oboroževanje ter bo med drugim do konca tega leta zgradila 21.000 avijonov.

□ United Press poroča: obe novi 45.000 tonski bojni ladji, katerih gradnjo je prezident Roosevelt že odobril, bosta izredno močno oboroženi in se bosta vrhu tega odlikovali po veliki hitrosti. Gradbeni stroški za vsako od obeh ladij so proračunani na 95 milj. dolarjev (okrog 4.200 milijonov dinarjev).

□ Na Češkem so od 2. aprila dalje »Narodny Listy« uradno glavno glasilo češke narodne zajednice, edine dovoljene češke stranke.

□ Vlada Združenih držav je priznala vlado generala Franca.

□ Na Češkem bodo uvedli splošno delovno dolžnost po nemškem vzorcu. Vsak član naroda bo moral odrejeno število tednov delati zastoj v korist države ali samoupravnih teles, kakor je to že urejeno v Nemčiji.

□ V novi češki politični organizaciji »Narodni združenci« bodo lahko člani samo moški. Tako je ugasnila dosedanja politična enakopravnost žene z moškim, ki je dala v prejšnjih dvajsetih letih čehom ne samo volilke, marveč tudi poslanke in senatorke.

V naravo ...

Ali ko je odbila ura tretja, se je pretrgalo zagrnjalo od vrha do tal. Grmeč se je razsula noč pred njimi in v njih, pred njimi in v njih so grobovi poioč oznanjali novo zarjo. Mrena je padla od oči, da so izpregledale utolažene, od src, da so se vzdramila še ihtoč v jutro in upanje.

O Bog, da bi že tudi meni, da bi tudi nam, v sramoti in strahu tavajočim, da bi nam že odbila ura tretja! —

IVAN CANKAR: Podobe iz sanj

KRIŽANJE

(VELIKONOČNO KRAMLJANJE)

V. T.

Domovina te strašne kazni je Azija. Indijci, Babilonci, Asirci, Perzijci in Feničani (oz. poznejše Kartaginci) so kaznovali tako že v najstarejših časih velike zločince. Izjemoma so uporabljali to kazen tudi Egipčani. Aleksander Veliki jo je prevzel od Perzijcev in jo uvedel med Grke. Kruta usmrtnost pa je nasprotovala grškemu čustvu, tako da se ni mogla prav udomačiti. Rimljani so se seznanili s križanjem, ko so si polagoma (od 131 pr. Kr.) podvrgli Predno Azijo. Odgovarjalo je povsem krutosti in strogosti rimskega kazenskega prava. Odslej je veljalo križanje kot najtežja in najsramotnejša kazen za roparje, zahrbtnje morilce in upornike, ki niso imeli državljanjskih pravic, predvsem za sužnje. V dobi cesarstva so kaznovali tako tudi rimske državljane radi veleizdaje.

Z zmago krščanstva je ta kazen polagoma prenehala. Slednjič je Konstantin Veliki 319 križanje izrečno prepovedal, pa ne iz človekoljubja, temveč le, da ne bi umirali zločince tako kakor Odršenik. Mesto križanja je veljala odslej dolga stoletja smrt na grmadi kot najstrašnejša in najsramotnejša kazen.

Izraelci križanja prvotno niso poznali. Po Mozesovi postavi so zločince (zlasti bogokletnike) kamenjali in nato obesili na drevo na kole. Usmrtitev na križu so uvedli šele 63 pr. Kr. Hasmodejci kot rimski vazali. Po Herodovi smrti (6 pr. Kr.) so vzeli Rimljani Judom vse suverenitetne pravice, med njimi tudi krvno sodstvo in jim pustili le omejeno versko avtonomijo. Odslej je bil edini sodnik nad življenjem in smrtjo rimski namestnik (prokurator). Tako nam postane razumljiv Jezusov proces. Odršenika je sklenil usmrtiti judovski veliki zbor (sinedrij) radi bogokletstva, ker se je imenoval »sin božji«. Po tem sklepu bi moral biti Krist kamenjan. Ker pa sinedrij sodbe ni smel izvršiti, so peljali Krista k Ponciju Pilatu.

Ponosni Rimljan pa se ni brigal za židovske verske nazore in bi Krista gotovo ne obsodil na smrt. Zato so obdolžili veliki duhovni in starešine Odršenika veleizdaje, češ da se je imenoval »kralj Judov«. Pilat je smatral Krista za sanjača; obenem je napravilo nanj njegovo dostojanstvo velik vtis. Zato bi ga rad rešil. Misli je, da bodo Judje zadovoljni, če ga da bičati, kar je bila običajna kazen za manjše delikte. Nahujskana množica pa je zahtevala Jezusovo smrt in izsilila obsodbo z grožnjo, da se bodo pritožili cesarju, češ da štiti veleizdajalca. Krist je bil torej obsojen po rimskem pravu kot političen zločinec, dasi je bilo ozadje judovski verski fanatizem.

Rimski kazenski postopek je bil kratek in enostaven. Začel se je na javno ali zasebno tožbo, v Jezusovem slučaju na zahtevo sinedrija. Sodnik (pretor, konzul, prokurator, cesar) je zaslišal na sodišču priče in obdolženca. Če storilec krivde ni priznal, ga je dal bičati ali mučiti na natezalnici. Na križ se je obsodil na vadno le možki. Običajna formula se je glasila: »Ibis ad crucem«. Ker so imeli pravico pritožbe na cesarja samo rimski državljani, ki so bili le izjemoma obsojeni na to kazen, je postala sodba takoj pravomočna. Tako je bilo tudi v Jezusovem slučaju. Nato je izročil sodnik obsojenca liktorjem, ki so spremljali sodnika in izvrševali njegove ukaze. Če pa ni imel liktorjev kakor n. pr. Pilat, so izvršili obsodbo štirje vojaki pod poveljstvom centurina (stotnika). Po rimskih nazorih je bil namreč glavni poklic vojakov ubijati ljudi. — Naiprej so liktorji ali vojaki obsojenca na sodišču stekli, ga privežali na steber in ga bičali s šibami ali jermenji, ki so imeli na koncih pritrjene ostre kosti ali kose svinca. Često je bilo bičanje tako kruto, da so mnogi nesrečniki med ekzekucijo umrli. Vrh tega so uganjali krvniki z žrtvami ogabne šale.

Vstani slovenska vas

Zopet obhajamo čas Velike noči, praznik Vstajenja. Pridne roke kmetijskih mater in deklet so popravile dom — na novo so uredile po sobah, zunaj po dvorišču, v hlevu, povsod kaže domačija novo lice. Kmetiska dekleta hite s polnimi jerbasi jedil v svojo podružnično cerkev. Naši znanci, mejaši, bratje in sestre so se vrnili iz drugih krajev v svojo rojstno hišo. V teh dneh pozabi kmetijski človek vsaj delno vse tegobe tega življenja, zato dostojno in smelo pripravi nov dom, za spomin vstajenja Kristusa. Srečne praznike, obilo pirhov in razvedrila želimo eden drugemu, čutimo se v tem, kot hovo rojeni.

Malo je takih novih dni, zopet se povrnejo stari, življenje začne normalno naprej v potu težav in krivic današnje človeške družbe. Slovenska vas vstani, kakor je naš Kristus, otrepi se vseh železnih spon, začni znova živeti. Tegobno sliko predstavlja slovenski kmetijski človek, ko sosed sovraži sosedo samo radi političnih strank »klerikalcev in liberalcev«, to mržnjo prenaša z leta v leto, iz roda v rod, jo tako še stopnjuje, od tega pa nima koristi ne prvi ne drugi. Koliko krivic, gorja so napravile te politične stranke kmetškemu ljudstvu, ve povedati mlajša zgodovina našega naroda. Mnogo političnih shodov, takih in takih zborovanj so deležne slovenske vasi in trgi, obljublja se kmetškemu ljudstvu izboljšanje stanja v gospodarskem, kulturnem in narodnem pogledu, dejanj pa ni.

Mnogo denarja se izda za širjenje politike prvega in drugega tabora, pa recimo, da bi ta denar danes imela slovenska dežela, z lahkoto bi si izboljšali ceste v vasi, bi uvedli kanalizacijo, in gnojišča

bi si uredili, da bi ne tekla gnojnica po vasi, kot sedaj.

Kmetijski človek se pogovarja: plačujem davke, trošarino na življenske potrebščine, razne vse mogoče takse, saj to mora biti ogromno denarja v blaginjah. Naj bi tako vsaj nekaj nam dali nazaj, vsaj znižali naj bi nam davke in doklade, znižali trošarino na sladkor, kavo in ostale življenske potrebščine. Znižali naj bi ceno železnini, gospodarskemu orodju, cementu, da bi si lažje uredili gnojišča, sploh popravili si razpadajočo kmetijo.

Ta tako pošten resnični glas kmetškega človeka je danes glas vpijočega v puščavi. Nihče se ne zmeni zanj, še pogleda ga ne, ko to prosi, kadar so pa volitve, je pa kmetijski človek vreden zlata.

Neizpodbitno dejstvo je, da bo šlo do sedanjega življenja človeške družbe svojo pot naprej, da bo še vedno bolj obdavčen in v težkem položaju kmetijski gospodar. Dokaz temu so vsako leto večji proračuni države, banovine in občine. Ko tako čakamo na boljše čase, ki jih ni in jih še kmalu ne bo, ne preostaja drugega slovenskemu kmetškemu narodu, da vstane na noge, da si podasta roke v spravo včerajšnja nasprotnika za skupno gradbo boljše bodočnosti. V naše vasi pripeljimo železno metlo, z njo temeljito razčistimo našo zagrizenost političnih prepričanj, ustvarimo si enotno gospodarsko politiko, postavimo na taka mesta nove ljudi.

Vstani slovenska vas, postani edina v reševanju razvrzanih svojih gospodarskih prilik, začni novo življenje.

Jakob Šilc.

PREJELI SMO

Zadružni vestnik št.3. Dolfe Schauer v stavku »Zavarovanje živine« pokaže važnost tega zavarovanja in njegove težkoče. V tej številki je objavljen pravnik o uporabljanju sredstev sklada za podpiranje zadružništva. »Vzorna zadružna vas Sany pri Podlebradu« je članek, posnet po Češko-jugosl. godišnjaku. Sociologi vasi v bivši Češkoslovaški (dr. Karol Galla, dr. Tomaž Čep, univ. prof. dr. Stehula id.) so to vas podrobno proučili in jo v posebni razpravi opisali. Iz »Zadružarstva« je preveden članek dr. M. Vučkovića »Višji zadružni svet v Franciji«, ki io sesavljen v obliki komisije pri ministru dela, ki ji predseduje sam minister. V tem svetu se nahajajo zastopniki zakonodajne in izvršilne oblasti, znanosti, gospodarske in zastopniki dveh glavnih skupin zadružnega pokreta. Revijo zaključujejo Sporočila zveze, Zadružni gospodarski pregled in Beleške.

Gospodinja št. 4. Uvodoma je objavljen leposlovni sestavek »Vstajenje«. Ing. arch. Dušana Kanoni v svojem članku o Kuhinji opiše, kakšna mora biti sodobna kuhinja. Revija prinaša poročilo o 4. rednem občnem zboru Zveze gospodinj, iz katerega je razvidno delo, ki ga opravlja ta zveza po posameznih odsekih (gospodarski, razstavniki, ekskurzijski odsek). Pod rubriko vzgoja in samovzgoja je v članku »Ločeni starši« prikazano, kako težka je vzgoja otrok ločenih staršev, po rubriki Zdravstvo nadaljuje dr. Božena Merljak članek »Kopeli in polivi«. V Razgledih je opisano delovanje Jugoslovanske ženske zveze za našo družino, dalje Madžarska šolska politika v zasedenem delu Slovaške in Madžarska manjšina v Jugoslaviji. Čeprav sta poročili kratki, nam s svojimi številkami mnogo poveata. V tej rubriki je tudi poročilo o knjigi primarija dr. Merčuna »Prehrana v zdravju in boleznih«. V Gospodarstvu A. O. piše o Preskrbi Ljubljane z mlekom. Revijo zaključujejo nasveti za šivanje, kuhanje itd.

Ker je bil Krist bičan že med zaslišanjem, je opustil Pilat bičanje, s katerim se je uvedlo križanje. — Po rimskem pravu je moral nositi vsak obsojenec na morišče orodje, s katerim so ga potem usmrtili. Zato so naložili tudi Kristu na ramena križ. Če pa je bil obsojenec preslab, so prisilili krvniki kakega navzočega, da je opravil ali pomagal opraviti ta žalostni posel. Tako je pomagal nositi Jezusu križ Simon iz Cirene. — Običajno je imel križ podobe črke T. Meril je 2—3 m v višino in 2 m v širino, tako da se je križani na vkopanem križu skoraj dotikal tal. V sredini pokončnega bruna je bil pritrjen močen klin, na katerem je križani jahal. To je bilo potrebno, ker bi se obsojencu radi telesne teže sčasoma iztrgale roke. Na spodnjem delu je imel križ desko, na katero so nesrečnika stojte pribili. Prav tako je izgledal tudi Kristov križ. To dokazujejo prastare slike v katekombah in podobe na novih Konstantina ml. (u. 337) in Konstantina I. (u. 350). Po starih poročilih je bil Kristov križ iz cedrovega lesa in okoli 3 m visok. Poleg običajnega križa omenjajo martirologiji še naslednje vrste: sedanji križ (+), Andrejev križ (X) in razbojniški križ (Y).

— Sprevod na morišče se je vršil po najobljudejših ulicah. Pred obsojencem je šel glasnik, ki je nannanal ime nesrečnega in njegov zločin ali nosil tablico z napisom iste vsebine. Večkrat so pritrili tablico na prsa žrtev. Obsojenca so spremljali vojaki; sledili pa so mu številni radovedneži z glasnim krikom in smehom. Morišče je bilo blizu mesta, po možnosti na daleč vidnem griču kakor Golgata. Predno so pribili rablji obsojenca na križ, so mu ponudili opojno pijačo iz vina, mlie in žolča, da bi mu olajšali trpljenje. Navadno so prinesle okrepilo usmiljene ženske, sicer so ga nabavili na javne stroške. Ta običaj na je bil znan le v Palestini. Krist je odklonil okrepilo, ker je hotel umreti pri polni zavesti. Nato so krvniki obsojenca slekli in mu pustili le prt okoli pasu. Ostalo obleko so dobili vojaki kot nagrado. Križali so obsojenca na tleh, tako da so ga položili na križ,

ga zvezali z vrvmi, da se ni mogel brniti in mu nato pribili roke in noge z močnimi, 2—3 dcm dolgimi žebli. Na starejših slikah (iz 6.—2. st.) je pribit Krist s 4 žebli, kakor so ga pač tudi v resnici križali. Šele poznejši umetniki upodabljajo Krista s 3 žebli, t. j. z nogami navzkriž. Nad glavo križanega so pritrili tablico z napisom. Nato so postavili križ s križanim pokonc in ga zasadili v zemljo. Ob križ so postavili stražo in s tem preprečili morebitne poskuse rešiti nesrečno žrtev. Če so križali več oseb naenkrat, so jih pribili enostavno na kole ali drevesa.

Namen križanja je bil postaviti zločince na sramotni oder in jih polagoma usmrtiti. S tem so jim povzročili nepopisne telesne in duševne muke. Pri vsaki drugi usmrtitvi — razven pri izstradanju — so uničili obsojencem prej ko slei življensko važne organe; tako je bil smrtni boj kratek. Križanim pa so ude samo ranili. Zato so umirali mnogi po 2, 3 in celo 4 dni. Rane na rokah in nogah niso povzročale hudih bolečin in krvavitve so kmalu prenehale. Najstrašnejše muke pa je povzročala dolgotrajna in protinaravna lega telesa, ker se kri ni mogla redno pretakati. Silila je proti srcu, tako da so čutili križani hude bolečine zlasti v prsih. Obenem jih je mučila žeja. Zato je pomagal vojak gobo v kis pomešan z vodo (posca) — običajno pijačo rimskih vojakov — in jo ponudil na trsu umirajočem Odršeniku. Obsojenci si niso mogli pomagati; kajti vsak gib je bolečine le povečal. — Telesnim mukam so se pridružile še duševne. Podivjana in brezsrčna druhal se je obsojencem rogala in jih zasramovala. Vse te muke so skrajšali s tem, da so potokli umirajočim s kamni ali lesenimi bati kosti — kakor znano, tudi obema razbojnikoma, ki sta bila s Kristom vred križana. Večkrat so napravili okoli križa grmado in jo zažgali ali spustili na križane divje zveri (zlasti v arenah), da so jih strgale. Prvotno so pustili trupla na križih, da so strohnela ali da so jih požrle ujede in zveri. Cesar Avgust pa je dovolil, da so izročili truplo svojcem, da so jih pokopali.

Kulturna obzoria

Za novo narodno vzgojo

Bolj kot kdaj poprej je v današnjih dneh v mislih naša mladina, ki bo soodločala razvoj in potek našega bodočega narodnega življenja. Do teh dni smo na njo skoraj pozabili, omejili pa le takrat, kadar smo nad njo vzdihovali, majali z glavami in tožili, da so se časi spremenili ter da mladina ni več tako idealna, kot je bila včasih. Je li bil upravičen ta očitek? Da sodobna mladina ni mogla biti več sentimentalno-romantično idealna, je samo po sebi umljivo; vsak, kdor je zasledoval in razumel tok novega življenja, bo spoznal, da ni mogla biti drugačna, kakor je bila. Mladina zadnjih dveh desetletij se spričo drugačne svetovne in življenske problematike namreč ni več spuščala v prazna idealistična filozofiranja; začutila je v sebi, da je svet okoli nje drugačen kot je bil nekoč in vedela je, da mora zagrabiti v ta svet, če hoče obstojati in ustvarjati. Tako je postala realna in vendar v svojih smotrih tudi idealna, čeprav se ti novi smotri niso krili z onimi iz preteklih desetletij in so bili z njimi včasih celo v diametralnem nasprotju. Pa tudi nova mladina je prav tako kot predhodne generacije vroče želela, da se uresniči njeni, realno osnovani smotri; vprav zato upravičeno trdimo, da je bila tudi ona, čeprav po svoje, idealna. Njeni cilji so se prilagajali novim svetovnim nazorom, ki so vzkli po svetovni vojni z vso močjo in so našli baš v mladini, večnem plodišču ekstremnih idej, ugodnih tal. Tako se je vedno bolj seznanjala z vsemi življenskimi problemi, prisiljena k temu od novih razmer, ki so zahtevale drugačnega človeka kot poprej. Usmerila se je v prvi vrsti svetovljansko in postavila nacionalno problematiko bolj v ozadje. Tega pojava nismo opazili morda le pri slovenski, hrvatski ali srbski mladini, marveč še močneje n. pr. pri češki, francoski, deloma tudi pri angleški in bolgarski itd. mladini. Nekako internacionalizirala se je in če smemo to njeno usmeritev smatrati kot nepravilno, moramo sočasno ugotoviti, da tega ni bila kriva sama; krivdo namreč nosijo v prvi vrsti ljudje, ki so prevzeli vzgojiteljsko ali kakšno drugo vodilno vlogo, pa niso znali voditi mladino ne v to, niti v ono smer. Bili so le učitelji v slabem smislu besede, takšni učitelji, ki jim ni bila mladina mar zavoljo nje same in narodovega blaga, marveč zavoljo njihovih osebnih koristi; posebnega uspeha kajpada niso dosegli, pri čemer izvzamemo tiste vzgojitelje, ki so se iz resnične ljubezni ter poklica posvetili vzgajanju novih mladih generacij. Večina pa je izvrševala le svoje »uradniške dolžnosti«, se izgubljala v malenkostnih političnih bojih ter se ni niti najmanj zavedala, kakšne usodne posledice bi utegnili roditi njihova nezainteresiranost za bodočo generacijo. In bi menda ostalo tako, da se niso v svetu pojavile nove struje, ki so sicer naglašale, da so nacionalno lokalizirana, pa so hitro pokazala svojo pravo barvo, prekoračile napovedani delokrog in začele oznaniati nauke zelo similitivnih vrednosti ter nagnenosti. Nevarnost, ki se je razširila tudi na narodnostna območja, je rasla iz dneva v dan, politične napetosti so se ostrile vedno bolj.

Takrat, ko jih je mladina začutila in spoznala v njih nevarno delujoč strup, ki

bi se utegnil utrditi tudi v njenih vrstah, pa je spoznala, da ji še nekaj manjka; tisto, česar ji ni nikdo dal, malokdo vzbujal in kar je v novih dobah nujno potrebovala. Vse, kar si je pridobila s poseganjem v svetovno problematiko, je sedaj znala porabiti v opazovanju in presojanju mednarodne problematike ter prenašati na domače narodno dogajanje.

Spoznala je, da mora v prvi vrsti vedeti, kje je nevarnost za njen lastni narod in kako se mora začeti braniti te prihajajoče nevarnosti, spoznala je, da je njej in vsemu narodu brez ozira na slojevne razlike potrebna močnejša narodna zavest, močnejša povezanost z narodno kulturo in večja politična zrelost. Da se se mladina zaveda, da je njen narod ogrožen zaradi napak, ki so jih povzročali različni narodni »voditelji«, ki niso hoteli spoznati preostale resnice, da so tudi delavec, vinčar in mali kmet ljudje ter da brez blagostanja (vsaj minimalnega) še nikoli ni bilo, ni in ne bo trdne zavesti narodne pripadnosti in dolžnosti. Kako bi sicer mogel biti narod malodušen in nasedati vsaki propagandi, kako bi sicer mogel celo z veseljem nasedati škodljivi propagandi in z radostjo pričakovati povratek nečesa, česar v resnici nikoli ni bilo? To so vsekakor sadovi napačnega dela, ali še natančneje: brezdelja tistih činiteljev, ki so bili poklicani, da narod vsestranski gospodarsko, politično, kulturno in narodnostno dvignejo. Žalostni so sicer takšni sadovi, pa bi vendar ne imelo smisla, niti ni časa, da bi nad njimi vzdihovali sedaj mi mladi in — tožili o starih, ki pač niso bili takšni, kakršne bi si želeli. Vloge so se menjale in današnji mladi rod se tega popolnoma zaveda. Ne mislim peti slavo mladini in ne pogrebnece starim, kajti še mnogo jih je tudi med mladimi, ki ne vedo, kod jih vodi pot in mnogo jih je med stari, ki so vendar razumeli novo življenje in uspešno v njem sodelovali. Pa je bila večina očitno močnejša in niso dovolj uspešni. Le to naj ugotovimo, da se sodobna mladina v veliki meri zaveda novih nalog, ki jo čakajo v ponovni borbi za obstoj in dvig naroda.

Zato je prepričana, da je v vsem našem narodnem življenju potreba temeljne reforme, ki ne bo zajela le vsega šolskega, marveč tudi izvenšolsko življenje, in ki ne bo ostala samo na papirju, marveč se bo tudi dejanski uresničevala, da bo resila vsaj tisto, kar je rešiti še mogoče.

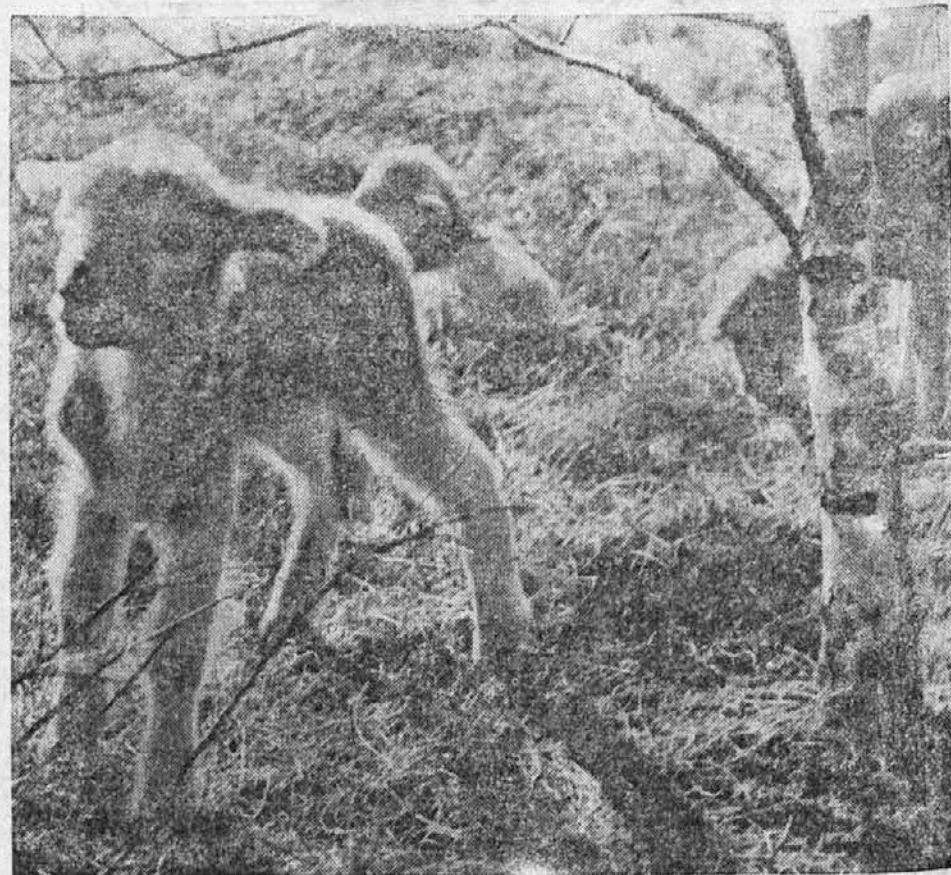
Vsa naša mladina zahteva, zavedajoč se potreb našega naroda, da se postavi narodno življenje na takšne temelje, ki bodo zagotavljali uspešen vsestranski razvoj vseh socialnih slojev. Edino v tem smemo gledati pogoje za resničen porast našega naroda in edino v tem je zdravilo zoper malodušnost, nezavednost, nezrelost in pesimistično razpoloženje, ki je zajelo spričo poslednjih dogodkov del našega ljudstva in se razraslo v obliki, ki vzbujala bojazen ter negotovost. Vsa naša mladina, ki hoče narodno koncentracijo, bo v skrbi in ljubezni do svojega naroda v omenjenih stremljenih sodelovala po vseh svojih močeh, brez zastarelih političnih ali starostnih predsodkov. Zahteve te mladine so zahteve vsega našega naroda in se morajo v celoti uresničiti!

samo z inscenacijo, ampak tudi z igranjem samim, ne da bi pri tem gledalec izgubil iluzijo. Prav tako zahteva prizor, ko znameniti igralec z igro tolmachi nagibe, ki so privedli dobričino Meliharja do zločina ter njegova čustva do po krivem obsojene, izrednih sposobnosti.

Pri nas bi se dalo v tej smeri še morda marsikaj želeči. Najbolj je prišla že po tekstu do veljave gdč. Kraljeva kot kaznjena št. 72 oziroma kot gospa Marta. Njena igra je bila vseskozi močno lirčno podčrtana, da se je od umazanega okolja jasno odražala. Morilca in obe-tem dobrodušno dobričino je odigral režiser J. Kovič, ki mu takile prirodni značiji dobro ležijo.

Kmečka žena št. 4 prinaša: S. V. L. »Pesem vstajenja«, sliko sv. očeta Pija XII. leposlovesni sesavek dr. Fr. Jakliča »Spomladina«, Marija Brenčič pesem »Nebes oznanja dela Tvojih rok«, D. Malinov »Stare velikonočne sege in navade«, Grivski »Žene pri grobu«, Gustav Strniša pesem »Velikonočna«, nadaljevanje romana J. Plestenjaka »Govekarje«, »Vstajenje«, R. D. »Tri koroške velikonočne pravljice«, K. Kavica, Bogato poplačana radodarnost, Velikonočno jagnje, med našimi kraji sta opisana Poličane in Ziri, sledi nadaljevanje romana »Na posestvu pri Kudrnu«, praktični nasveti in poročila. Revija je opremljena tudi z mnogimi lepimi fotografijami.

SKRBI ZA »EDINOST«!

Vse se veseli pomladi . . .

Gospodarstvo

Vinarska podružnica in Kmetijska podružnica v Mariboru sta zborovali

Kmetje jemljejo svojo usodo v svoje roke

Vinarska podružnica Maribor je zborovala 25. marca, Kmetijska podružnica Maribor pa je zborovala 2. aprila t. l. Poročamo samo o nekih posebnostih teh zborov naših kmetovalcev s severne meje.

Pri Vinarski podružnici: Odsotni so bili radi boleznimi predsednik, podpredsednik ter tajnik in blagajnik. Zborovanje je vodil najstarejši navzoči odbornik. Udeležba je bila nenavadno velika, najbrž zavoljo napovedanega poročila o viničarskem vprašanju, ki ga rešujemo že desetletja. Dober gospodar in dober viničar sta velika sreča za oba. Ako je tudi le eden spačen, sta nesrečna že oba. Spačenega gospodarja in spačenega viničarja si pa že kar ne moremo misliti pod eno streho. Osebnost politika se je tokrat morda prvič pocuknila nazaj. Sklepi in predlogi za skupščino Vinarskega društva za Slovenijo v Mariboru so pa v splošnem že tolikokrat ponovljene stare želje in zahteve naših vinarjev, ki jih naj tu na kračko naštejemo:

Zaščita narodnih koristi v 50-kilometerskem obmejnem pasu. — Izvoz vina. — Pocenitev galice. — Urejeni zator peronospor. — Začetek trgatve po vinskem zakonu. — Trdni izbor in odbira trsja. — Odprava samorodnic. — Prenos vinarskega referata iz Ljubljane v Maribor. — Pospešitev potroška domačih vinskih pridelkov pri nas. — Strokovna izobrazba viničarjev. — Vinarsko združništvo in kletarstvo. — Ureditve vinarskega in sadjarskega zavoda v Mariboru. — Omogo-

čenje strokovnega študija v tujini. — Banovinska trsnica in drevesnica (viničarska šola) v Pekrah naj ostane! — Med najvažnejšimi zahtevami je gotovo poslednja. Vse to smo prav za prav vsako leto zahtevali. Zdaj bi bilo bolj važno, poiskati in ugotoviti vzroke in krivice, zakaj je vse vkup ostalo samo »pobožna želja« naših kmetov vinarjev, kakor tudi, da se te vzroke in krivice odločno odpravijo.

Pri Kmetijski podružnici: Tudi tu je bila udeležba razmeroma številna. Posvetovanj sta se udeležila tudi predsednik in ravnatelj Kmetijske družbe v Ljubljani. Novi, zdravi duh kmečke skupnosti in zavednosti je zanesel v podružnico že pred leti dr. Stanko Kovačič s svojimi prijatelji. Kratkovidne osebne politike tu ni več. Delovanje je uspešno zlasti pri posredovanju trgovine s sadjem in senom, pa tudi že z lesom. Odslej pride na vrsto pospeševanje izvoza vina i. dr. Kmetijska podružnica Maribor zahteva več samostalnosti in temu ustrezne dolžbe združničnih pravil po novem združnem zakonu. Zmagala je zahteva: Kmetijsko družbo naj vodijo in upravljajo pravi kmetje! Samo do 1/3 odbornikov so lahko kmetijski strokovnjaki, vendar le taki, ki niso v javni službi ne v kaki drugi, zasebni službi, ki ni čisto kmetijskega značaja.

Videti je, da kmetje jemljejo svojo usodo bolj in bolj v svoje roke, kakor so jim vedno priporočali njihovi nesebični, pravi prijatelji.

Andrej Zmavc.

Skrb za naše železnice

V gospodarskem življenju igrajo silno važno vlogo železnice in jim je treba radi tega posvečati vso pažnjo, posebno še zato, ker so izdatki za nje velikanski. Ker nosi stroške za gradnjo ljudstvo, mora to spoznati, kako se z njegovim denarjem gospodari. O tem nam prinaša mnoge zanimive podatke knjiga inž. Petra Milenkovića: Zgodovina gradnje železnic pri nas in železniška politika.

Po teh podatkih je bilo v letih 1920—1935 porabljenih za nove železnice v Jugoslaviji 3.377 milijonov dinarjev. Od tega v:

Srbiji 2.852 mil. din ali 84,5%; Hrvatski in Dalmaciji 229 mil. din ali 6,8%; Bosni 142 mil. din ali 4,2%; Vojvodini 85 mil. din ali 2,5%; Sloveniji 69 mil. din ali 2,1%; Črni gori 0 mil. din ali 0%.

Tu vidimo, da je bilo uporabljenih v sami Srbiji 2.852 milijonov dinarjev ali 84,5%, v vseh drugih pokrajinah skupaj pa 525 milijonov dinarjev ali 15% od celotne vsote.

V času, ko so zgradili še drugi tir (ki ni bil neobhodno potreben!) na progah Lapovo—Velika Plana (20 mil. din) in Novska—Zemun (350 mil. din), je Slovenija zamažala čakala (in čaka še vedno!) na železniško zvezo z morjem, na drugi tir silno obremenjene proge Zidani most—Zagreb ter na . . . Pa kaj bi naštevali.

V bližnji bodočnosti ne bo za nas nič boljše poskrbljeno, saj bodo predvidene

gradnje žel. prog stale v Srbiji 1.725 milijonov dinarjev ali 55% celotne vsote, v Bosni 1.045 mil. din ali 33%, v Hrvatski-Dalmaciji 250 mil. din ali 8%, v Sloveniji pa 120 mil. din ali 4%. Čudno razmerje, kaj?

Dosedanje gradnje železnic v Srbiji se utemeljujejo predvsem s strateškimi razlogi. Nedvomno so bile . . . silno velike

V tem času ni bila v Sloveniji potrebna niti ena »strateško važna« prog!

V dvajsetih povojnih letih je bilo torej na novo zgrajenih v Sloveniji žel. prog za okroglo 120 milijonov dinarjev (vračunana je tudi lani v jeseni odprta prog št. Janž—Trebnje). To je naravnost smešno število, če pomislimo, da »smo dali« zaslužiti tujcem radi nesramnih pogojev in nemogočih pogodb 800 milijonov dinarjev več, kakor je bilo potrebno (ugotovitev prometnega ministra v narodni skupščini l. 1934)! Toda brez ozira na to je bila Slovenija prav po mačehovski postavljena pri gradnji železnic, čeprav je znano, da so slovenske železnice (kljub pomanjkanju železniškega osebja) v naši državi najdonosnejše. Zato mora priti v slovenski gospodarsko-politični program, s katerim naj zahtevamo pravičen sporazum tudi geslo: Sloveniji dobre železniške zveze!

Er.

OGLAŠUJTE V »EDINOSTI«!

Langer: Številka 72

Kaznjena št. 72 je že 18 let po nedolžnem v zaporu, toda vseh teh njenih 18 let ne more podariti tistemu, ki bi ga obsodilo sodišče, če bi sedaj po 18 letih njo osvobodili. Zato raje še potrpi ti dve leti, da si znova ne zapre poti v srečo s tistim, za katerega in radi katerega je trpela. Ta misel, ki gotovo ni vsakdanja, je zavita v še bolj nevsakdanjo obliko in odrsko tehniko: ko se dvigne zastor, ima glavna junakinja že 18 let zapora za seboj, kar pa se je zgodilo pred 18 leti, nam avtor prikaže analitično z dramo, ali bolje z dvema dramama, ki jih uprizarjajo na odru. Torej teater v teatru. Ni torej čuda, da je vsa stvar kakor nabita z napetostjo. Toda vse to bi ne zadostovalo za umetnino, ki nas ogreje. Treba je bilo še nekaj, nekaj, kar smo tako pogosto srečavali pri Čapkovih delih in pri delih največjih čeških pisateljev, to je tistega humanizma, ki mu je dragocen vsak človek in ki mu je vsega obsojanja vredna vsaka krivica, tistega humanizma, ki se je moral umakniti pred ideologijami, ki jim človek ni bil tako važen, posebno ne, če je prišel v nasprotje z obstoječim pravom in drugimi »neizpremenljivimi« ustanovami.

Kakor je to delo za režiserje in igralce posebno zanimivo in privlačno, nudi enim kakor drugim naloge, da jim je lahko kos le umetnik precejšnjega formata. Igra v igri n. pr. ne bi smela biti naznačena

Španija v ospredju

Obnovitev poslovnih stikov med Beogradom in Madridom

Po zanesljivih vesteh se v Beogradu vrše priprave za obnovitev trgovskih stikov, ki so do izbruha državljanske vojne pred tremi leti obstajale med Jugoslavijo in Španijo. Gospodarski stiki so bili tedaj zlasti pa za našo državo, ki je bila v prometu s Španijo zelo aktivna, zadovoljivi. Ko je izbruhnila državljanska vojna, so bile dane pod zaporo vse inozemske terjatve, med njimi tudi naše. Še sedaj je blokiranih nad 3 milijone pezeta, ki jih imajo dobiti naši izvozniki za dobavljeno blago, večinoma les in cement.

Francova Španija je po triletni bratomorni vojni popolnoma izmrogana. Potrebnovala bo ogromne množine nairazličnejšega blaga, da si opomore in da se zopet napolnijo zaloge, vsaj za prvo silo. V vojni je bilo porušenih nad tisoče malih in velikih stavb. Zidalo se bo na vseh koncih in krajih, da se prebivalstvo zopet spravi pod streho. Zato bo Španija uvozila velike množine lesa in drugega stavbenega materiala, zlasti cementa, ki ga sama skoraj ne prideluje. Pa tudi če bi bila njena industrija v tem pogledu dovolj razvita, ne bi mogla še nekaj let začeti z proizvodnjo, ker so bile v vojni porušene vse industrijske stavbe. Naša država ima velike množine lesa in proizvaja, posebno v Dalmaciji in v Sloveniji, zadostne množine cementa, da ga lahko izvažajo ogromne množine.

Za Slovenijo utegne postati Španija važen odjemalec ne samo za naš les, temveč tudi za našo živino, svinje in sadije. Treba bo nasiti izstradano prebivalstvo in ustvariti pogoje za nov gospodarski podvig. Španija sicer sama prideluje zelo mnogo sadja, vendar ga večinoma izvažajo, ker ima od tega večji dobiček, kot če bi ga konzumirala doma. Zato pa uvažajo velike množine cenejšega sadja kot jabolka, orehe itd. Štajerska jabolka, zlasti mošanjski, so bili tam vedno v časih in španski trgovci so bili dobri odjemalci za ta važni pridelek severne Slovenije. Za naše vino Španija seveda ne prihaja v poštev, ker je poleg Francije, Italije in Grčije največji producent vina v Evropi in menda sploh na svetu. Ta država bo potrebovala velike množine tudi raznega drugega blaga, saj so njena skladišča bila že v prvem letu državljanske vojne popolnoma izpraznjena.

Čujejo se glasovi, naj bi se naša država poslužila Italije kot posredovalke v trgovini s Španijo. Italija, tako pravijo, je naš star odjemalec in zato nam ni treba iskati novih tržišč. Pomisliti pa moramo, da vsak posredovalec blaga podraži in da bo Španija kupovala tam, kjer je ceneje, torej na viru. Pomisliti moramo pa tudi, da smo že par let imeli velike težave v trgovini z Italijo, ker smo bili preveč aktivni in smo morali mesece in mesece čakati na denar, ki je bil našim izvoznikom nakazan v klirgu. Baš ta preveliki saldo nam je bil v škodo, ker smo morali izvažati manj v Italijo in več kupovati od nje, da se je razlika v obojestranskem dolgu izravnala, kar se je zgodilo pred nekaj tedni. Če bi izvažali blago, namenjeno za Španijo, v Italijo, bi moralo zaradi tega izpasti blago, ki ga sicer prodajamo naši zapadni sosed.

Trgovskih stikov ne motijo ideološke razlike

Zastopnik nemške tvrdke Junkers je v dogovorih z mehiškimi vlado, ki naj bi vzela aeroplane — za nafto. Izmenjavo bi vršila tvrdka V. P. Daves iz Newyorka, s katero je sklenila Mehika 1938. I. dogovor o prodaji nafte v višini 15 milij. dolarjev. Sedaj predlaga ta tvrdka odkup še za nadaljnjih 10 milij. dolarjev. Pogajanja so v teku. Mehikanska vlada namerava uporabiti ta denar za zgraditev novih in za modernizacijo starih rafinerij, kajti prečiščene izdelke je lažje prodati kot neprečiščene.

Kakor je videti, mehiškanska vlada prav dobro trguje z nafto iz vrelcev, ki jih je vzela kartelom. Zanimivo pa je tudi to, da industrije totalitarne države prav nič ne moti to, če izvira nafta v »rdeči Mehiki«. Za trgovino in dobiček ni zaprek.

NAŠE TRŽIŠČE IN CENE

Goveja živina: voli 3,75—6 din; biki 4—5 din; krave molznice 3—5 din; za klobasaie 2—4,50 din; telice in junčki 4—5,75 din; teleta 5,50—8 din.

Konji: 600—5000 eden.
Svinje: pršutarji 6,75—9 din; špcharji 7,25—10 din.

Meso in slanina: govedina 1—14 din; svinje 11—16 din; slanina 17—22 din.

Med: 16—24 din.

Zito in krma: pšenica 1,50 din; jočmen 1,50 din; rž 1,50 din; oves 1,40 din; kornuza 1,30 din; seno 6,60 din; slama 0,30 din.

Slovenski sezonski delavci

Slovenci so delaven narod. Kot pridni in vztrajni delavci so znani povsod: v državi in izven nje. Razkropljeni so po vsem svetu: zaslediš jih skoraj po vseh evropskih državah, vidiš jih na ameriških farmah, v rudokopih, v tovarnah, na polju in kot obrtnike jih lahko najdeš v južno-ameriških državah.

Mnogi so se že izselili iz domovine pred desetletji z namenom, da poiščejo drugje udobnejše življenje, kakor ga jim je nudila Slovenija. Stevilna naselja Slovencev v Severni Ameriki dokazujejo, da so bili ti kraji Slovcem najprikladnejši za novo domovino. Nekateri so se po letih vrnili v rodne kraje. Ljudstvo jih naziva »amerikance«, kar pomeni, da so ljudje s tem nazivom premožni in je radi tega njihov položaj ugodnejši od domačega prebivalstva. Največ pa jih je ostalo v novih krajih, kjer so si ustvarili domove in družino. Nekateri med njimi zavzemajo v javnem življenju ugledne položaje in odločujoči činitelji jih upoštevajo.

Po svetovni vojni so se razmere spremenile. Prva leta so še ameriške države dovoljevale priseljevanje neameriških narodov. Radi porasta lastnega prebivalstva in nastopa izrednih prilik, ki so povzročile brezposelnost, je bilo priseljevanje omejeno in otežkočeno, oziroma prepo-vedano.

Slovenskega človeka, ki je pričakoval v izselitvi v prekomorske države poboljšanja življenjskih prilik, je omejitev in z njo neurejene domače razmere pri nezaposlitvi občutno prizanesla. Zahteva po zaslužku slovenskega brezposelnega prebivalstva, je prisilila odločujoče činitelje, da so poiskali zaslužek po drugih krajih Evrope. Slovenski delavci, od tega največ Prekmurci, so pričeli hoditi na delo v Banat, v službo kot hlapci, deklet in poljski delavci v Francijo in zadnje čase tudi v Nemčijo.

Kdor hoče videti, kakšen je gmotni položaj takozvanih »spodnjih plasti naroda«, mora ob določenih dnevih k Borzi dela v Mursko Soboto. Prebrvanje med zbranimi je podobno sliko, ki kaže prizor delitve kruha lačnim.

Strah te prevzame, ko vidiš slovenske mlade in postavne fante ter brhke, mladosti polna dekleta, kako nestrpnost čakajo, da podpišejo pogodbo, ki jim bo omogočila zaslužek v tujini. Vsi ti prizori so kričež znak, da ima slovenski priprosti človek težko življenje. Mnogi od odhajajočih v tujino pristradajo denar, s katerim preko zime preživljajo sebe in svojo družino, drugi odplačujejo dolgove, nekaj pa jih je tudi, ki odhajajo v tujino radi tega, ker so mnenja, da je zaslužek v domovini prenizek.

Z odhajanjem slovenskih delavcev v tujino, prvenstveno onih, ki doma ne morejo dobiti zaslužka, nastanejo dve vprašanji:

1. Ali se tisoči, ki so odšli v tujino na delo, vračajo po večmesečni odsotnosti iz države in živijo v popolnoma novih prilikah, z onimi pogledi na lastno državo, kakor so jih imeli ob odhodu? Kdor z njimi govori in jih pazljivo posluša, opazi spremembo, ki je kvama za slovenski narod in jugoslovanska državo. Kljub dejstvu, da morajo težje delati, kakor doma, da se njihova moč izrablja tudi ob vremenskih neprilikah in da so izpostavljeni šikanam in telesni preobremenjenosti, so zadovoljni. Zakaj? Ker se jim nudi delo in z njim možnost prihranka.

Ali obstoja možnost zaslužka doma za vse, ali vsaj za večino delavcev, ki morajo od doma, je drugo vprašanje. — Odgovor je in mora biti pritrdilen.

Ako bi v državi preuredili gospodarsko življenje, zaposlili domačo industrijo s polno obratno močjo, posluževali se pri delu le domačega delavca, temeljito obdelali vso plodno zemljo v Jugoslaviji in končno, ako bi postavili vse gospodarstvo v službo naroda in s tem na temelji socialne pravičnosti, bi bilo mnogim prikrasano potovanje po vsakdanji kruh izven države.

Dokler pa domače razmere niso urejene, mora narod tja, kjer vidi zaslužek. — Možnosti zaslužka mu nihče ne prepreči ne sme in ne more, vsaj tako dolgo ne, dokler ni možnosti zaslužka v lastni državi.

S smotnim in načrtnim delom se da mnogo narediti in urediti. Kakor se lahko reši ugodno mnoga druga vprašanja, prav tako se lahko zadovoljivo reši problem slovenskih sezonskih delavcev. — In če drugače ne gre, je treba navedeni problem rešiti tudi z največjimi žrtvami. — Hitra in ugodna rešitev je v interesu slovenske narodne in jugoslovanske državne zavesti.

Samo zadovoljnost pravega naroda t. j. kmeti, delavci in malega obrtnika je najmočnejše orožje proti vsem tujim kvarnim vplivom!

Vladimir Kreft.

Zakaj so naše ceste tako slabe?

Ob začetku poslovanja banovin 1. 1931. so bile takoj razdeljene ceste med državne in banovinske. Prve mora oskrbovati država, za druge pa mora skrbeti banovina s svojimi lastnimi sredstvi. Toda pri tej delitvi ni bil postopek povsod enak in je bila Slovenija občutno oškodovana ter se posledice tega kažejo v stanju naših cest. Spodnja preglednica nam bo dala o pravični razdelitvi najlepšo sliko.

Banovine	Dolžina drž.	v kilomet. banov.	Izdatki v milij. ban.	Na 1000 km ban.	
dravska	616	4.088	20,8	4,2	151
savska	1,380	6.360	28,3	10,1	216
vrbska	836	1,834	2,7	5,7	456
primorska	832	1.694	4,2	4,2	491
drinska	1.230	3.280	7,5	5,9	372
zetska	1.681	2.178	6,3	10,0	770
dunavska	998	5.417	34,9	6,3	189
moravska	891	3.529	16,2	7,3	252
vardarska	1.373	2.784	12,7	9,9	688
Beograd		54			

Kakor je videti, je bilo v Sloveniji natovorjenih v breme banovine mnogo večje število cest kakor v nekaterih drugih pokrajinah, kjer naj se vzdržujejo ceste še nadalje na državne stroške v veliko večji meri kot pri nas. Tako pride v Sloveniji na 100 km banovinskih cest komaj 151 km državnih, v drinski, zetski, moravski in vardarski banovini pa 372, 770, 252 in 688 km!

V Sloveniji da banovina na vsak dinar, ki ga potroši država za vzdrževanje cest, svojih 5 dinarjev. To razmerje je drugod različno; tako troši drinska banovina na 1 državni dinar 1,2 din, zetska 0,6 din, moravska 2,2 din in vardarska 1,2 dinarja. Iz tega sledi, da je država enostavno prevladala skrb za ceste v Sloveniji na breme banovine, dočim je pridržala to skrb v srbskih pokrajinah državni blagajni.

Sedaj je menda vsakomur razumljivo, zakaj ima pri vožnji po naših cestah občutek kot da bo njegova želodčna vsebina vsah hip postala surovo maslo. Naše ceste propadajo, mesto da bi napredovale; s tem v zvezi pa se nikakor ne more razvijati v zadostni meri cestni promet, predvsem motorizirani. Da je to v škodo našega slovenskega gospodarstva, o tem ni nobenega dvoma.

Er.

Prisilna razlastitev veleposestev

V Poljski bodo letos prisilno razdelili v parcele 57.690 ha velikih posestev. To bo sicer neznatno razlaščenje v primeri s celotnimi veleposestvi, toda korak naprej je le (pri nas ga ni opaziti!) Po letu 1926. je bilo od vseh zemljišč, ki jih je treba razkosati na manjše (1,2 milij. ha), razdeljenih med kmete okrog 160.000 (na osnovi zakona o agrarni reformi). Tako bo letos skupno razlaščenih 217.690 ha ali komaj 18,1% veleposestniške zemlje.

Ni si težko predstavljati, zakaj so združeni mali kmetje in poljedelski delavci na Poljskem v močni politični organizaciji.

Kako bo s cenami pšenice

Romunija je prava žitnica, saj je imela lansko leto 2,4 milij. ton izvoznega presežka pšenice. Od tega pa je ostalo neprodanih 1,7 milij. ton! Kam s tem?

Doslej je romunska vlada le nerada dovoljevala izvoz pšenice v neklirniške dežele, ki plačujejo prav malo z devizami, marveč večinoma z drugimi svojimi produkti. Slučaj pa je bil, da so kupile lansko leto klirniške zemlje v Romuniji razmeroma malo pšenice. Anglija, sicer najboljši njen odjemalec, je kupila samo toliko, kolikor znaša anuiteta dolga.

Romunija je torej v škripcih. Nemčiji in drugim neklirniškim deželam po vsej verjetnosti ne bo zlepa odstopila pšenice. K temu pa naj pride letos še dobra pšenična letina! No, potem se lahko pripravimo tudi mi na skrajno nizke cene — pšenice, pa seveda le na inozemskem tržišču: padec cen tam zunaj, bo treba »zakrpati« na domačem trgu.

Sadjar in vrtnar št. 3, marec 1939, prinaša članek ing. Josipa Rustje iz Gorice »Goriške češnje, vrste, nega in njih trga«. Anton Bantani piše o jabolku Ontario, H. o »Načelu za porilajanje sadnega drevja po švicarskem načinu«. Fr. K. »Gnojimo sadnemu drevju«. Ivan Dolinšek o negovanju brus in breskev. sledi še eno poglavje o cepičih. H. navaja »Nekaj zanimivosti iz švicarskega sadjarstva« in več drobnih sestavkov, tako o »Obrambi pred spomladansko pozebo«, o »Avstralski sladki čebuli«, »Poru« itd.

* Vinski muzej se baje še letos zgradi v Ptuj. Mestna občina je odstopila v ta namen stari stolp ob parku, ki se po načrtih arhitekta Deva iz Maribora preuredi v vinski muzej.

ŠIRITE »EDINOST«

IZ ČASOPISOV

Odločne in pogumne besede

Če je kaj jasnega, je to dvoje: da ne marajo nič tujega, pa da tudi ene grude svoje zemlje nikomur ne damo! Za to smo pripravljene žrtvovati vse in seči po vsakem orožju. Naše ljudstvo je prepametno, da bi nasedlo sladkim besedam, ki se potuhnjeno širijo iz gosposkih zidanic, v katerih se še šopiri tujec in ki obetajo raj na zemlji, če... Da, raj na naši zemlji za tujega gospoda, ne pa za slovenskega vinčarja. Ali ste že kdaj slišali, da bi kdo kupil ali ukradel kravo, ker želi kravi dobro, ne pa ker jo hoče molsti ali zaklati? Ali ste že kdaj brali, da bi moderni narod zasedel tujo zemljo, ker hoče osrečiti njene prebivalce, ne pa ker jo hoče gospodarsko za sebe izkoristiti? Res je, da pri nas še ni vse v redu. Vsak novi gospodar mora nekaj let garati, da se postavi na noge. Toda zaradi tega vendar ne bo dal svojega posestva drugemu, sam pa ostal za hlapca! Sicer se pa tudi onsrani meja ne cedi med in mleko. saj bomo njihove liste in k nam prihajajo sosejše ter občudujejo naše neprisliljene razmere, našo svobodo in naše cene na blagovnem trgu.

Zato pa slovenski mož, ko sliši, kako plačan človek prihujeno prišepetava besede, ki gredo za tem, da bi kdaj tvoje otroke izrili iz zemlje, ki si jo oplodil ti in tvoji predniki s svojim znojem, tedaj zavijal rokave in stisni pest in ti slovenska mati, sezi v kot, kjer imaš burkle. Saj veš, kako je bilo takrat, ko je bil mož v vojski, po tvojih kašah pa je tujec ropal žito. »Kaj pa bom otrokom dalja?« si mu rekla. On pa se je zarežal: »Naj kamenje žro!« Takrat je vzkripelo v vas, da ste ga s kamenjem pobili. Ti časi se ne bodo vrnil nikoli več, pa če bi morali braniti svojo svobodo samo z čobi in nohti.

(»Slovenec«, 2. aprila 1939.)

Zavrženo povabilo

Zveza združenih delavcev (ZZD), čigar glasilo »Slovenski delavec« je pred nedavnim objavilo tisto znano »kritiko« o Angeli Vodevici, je kakor piše to glasilo, sprejelo od Delavske zbornice in od Narodne strokovne zveze povabilo na ustanovitev Narodnega delavskega sveta, kot posvetovalnega organa vseh pri Delavski zbornici v Ljubljani registriranih delavskih zveznih organizacij. Utemeljitev tega povabila se je glasila tako: »Mnenja smo, da je ustanovitev takega posvetovalnega organa nujno potrebna iz narodnih ozirih in da bi ugodno uplivala na samozavest vseh naših delavcev, predvsem v izpostavljenih krajih.«

To ponudbo je Zveza združenih delavcev — odbila. Za naše razmere kaj značilen pristavek se glasi: »Prepričani smo, da vse naše strokovne enice in vsa naša prava slovenska javnost našo odločno in jasno besedo v času zmede iskreno odobrava in pozdravlja.« Zavrženost nosi dva podpisa: Preželi France in Grebenšek Venčeslav. Škoda bi bilo, če bi kdaj na ti dve imeni pozabili!

Madžarska pravičnost do drugojezičnih manjšin

Naši Prekmurci bi znali najbolje povedati, kako so nekoč Madžari pojmovali in delili pravice drugojezičnim svojim narodom. Zdaj pa se hočejo poboljšati in sam grof Csaky je to obljubil, pri tem pa pristavil, da se bo madžarski narod moral preusmeriti k novi miselnosti, da ne velja več tisti zloglasni rek »tot nem ember«, temveč da je tudi Slovan človek in celo brat. Zato hočejo odslej podpirati tudi drugojezične svoje državljane »v njih težkem življenjskem boju«. Človek bi vprašal: Kaj pa v drugih ozirih? Saj ne živi narod samo od kruha, temveč vsaj istotoliko tudi od možnosti, da razvija iz sebe svojo lastno kulturo. O jezikovnih pravicah se je izrazil, »da sme vsak moliti v svojem jeziku k svojemu Bogu« in »da se sme v

Carinska služba v luči statistike

Nesorazmerje v osebnem staležu

Število carinskih uradnikov — torej brez kakih dnevničarjev in brez nižjih uslužbencev — je kmalu po našem zedinjenju močno naraslo: na preko 2.000. Sledila so znižanja ali redukcije carinskih uradnikov, tako da jih je konec leta 1938. bilo samo še 748. Ti carinski uradniki so v ministrstvu financ — oddelku za carine, potem pri 6 finančnih direkcijah, ki imajo odsek za carine (Ljubljana, Zagreb, Split, Dubrovnik, Beograd in Skopje), nadalje pri 7 centralnih ali glavnih carinskih blagajnicah (Ljubljana, Zagreb, Split, Dubrovnik, Novi Sad, Beograd in Skopje) in pri 53 carinarnicah, od katerih je 13 glavnih carinarnic, čijih značilnost je med drugim, da ima glavna carinarnica svoj kemijski laboratorij ali delavnico za kemijska preiskovanja. Mariborska glavna carinarnica še nima kemijskega laboratorija, čeprav smo ga že ponovno zahtevali in se radi tega pritoževali. Ako Maribor ne dobi kemijskega carinskega laboratorija, se utegne pripetiti, da zgubi »glavno carinarnico« in bo imel potem samo »carinarnico I. reda«, kakršnih imamo še nekoliko drugod po Sloveniji.

Carinske blagajnice ali carinišča zberejo, kakor je določeno v državnem proračunu za leto 1939./1940., 1 milijardo in 34 milijonov dinarjev carine za državno blagajno. Od tega odpade na carinarnice v Sloveniji razmeroma največ, namreč nič manj kot 203 milijonov dinarjev ali približno 20%.

Vseh carinskih uradnikov v Jugoslaviji je, kakor smo že rekli, 748, in sicer 471 Srbov, 165 Hrvatov, 91 Slovencev, 14 muslimanov in 7 Rusov.

V ministrstvu financ — oddelku za carine — služi 70 carinskih uradnikov: 61 Srbov, 5 Hrvatov, 2 Slovencev in 2 Rusi. — Načelnik je Srb, od 11 šefov odsekov pa je 10 Srbov in 1 Slovenec.

Ostale carinske ustanove v Beogradu imajo kakih 120 carinskih uradnikov, od katerih je samo 5 Hrvatov in 5 Slovencev.

V odsekih za carine pri 6 finančnih direkcijah je 6 šefov, ki so vsi Srbi.

Glavnih carinarnic — v številu tudi Solun — je 13, ki jih vodi 10 Srbov, 1 Hrvat, 1 Slovenec in 1 musliman.

Kemijskih carinskih laboratorijev je 7, ki jih vodi 5 Srbov, 1 Hrvat in 1 Rus.

Centralnih ali glavnih carinskih blagajnic je 7, ki jim načeljujejo 4 Srbi in 3 Hrvatje. Drugih uradnikov v teh blagaj-

Carinarnica

I. reda: Dravograd-Meža
I. reda: Gornja Radgona
I. reda: Jesenice na Gorenjskem
Glavna: Ljubljana
Glavna: Maribor
I. reda: Rakek

K temu pride — tudi po stanju iz leta 1936. — še 5 carinskih uradnikov v finančni direkciji — odseku za carine — v Ljubljani. Tako je bilo leta 1936. v Sloveniji skupaj 117 carinskih uradnikov. Medtem se to stanje ni bog vedi kaj izpremenilo.

Po najnovejših zasebnih poizvedbah je pri glavni carinarnici v Mariboru zdajle

svojem jeziku pogovarjati v svoji rodbini (torej med štirimi stenami ob zaprtih durih in oknih?) Pri tem pa si grof morda celo domišlja, da je njegova izjava višek pravičnosti do narodnih manjšin, dvomljivcev pa bo rekel, da to niti začetek ni.

nica je 28, in sicer 12 Srbov, 9 Hrvatov in 7 Slovencev. Blagajniški posli v carinski službi namreč niso baš preveč priljubljeni, so bolj podrejenega in neplivnega značaja. Posli s strankami, s carinjenjem samim itd. so bolj priljubljeni in zato nekakšen monopol Srbov, ki so tudi sicer povsod na vodilnih in vobče na višjih in najvišjih mestih.

Glavna carinarnica v Beogradu šteje 102 carinskih uradnikov, in sicer 96 Srbov in 6 Hrvatov. Upravnik je Srb.

Glavna carinarnica v Zagrebu šteje 85 carinskih uradnikov: 46 Srbov, 30 Hrvatov in 9 Slovencev. Upravnik je Srb.

V vseh zagrebških carinskih ustanovah služi nekako 100 carinskih uradnikov: 53 Srbov, 34 Hrvatov, 10 Slovencev in 3 muslimani. Šef odseka za carine v finančni direkciji in šef glavne carinarnice s svojim štabom so, kakor že omenjeno, sami Srbi, a šef kemijskega carinskega laboratorija je Rus.

Vseh carinarnic v Jugoslaviji je 53, ki jih vodi 37 Srbov, 8 Hrvatov, 7 Slovencev in 1 musliman.

Prinašamo statistiko o uradnikih še nekaj carinarnic s hrvatskega, odnosno prečanskega ozemlja, ki smo jih zbrali in uredili po »Hrvatskem dnevniku«:

V Brodu je 8 carinskih uradnikov: 6 Srbov in 2 Slovencev. Šef je Srb.

V Šibeniku služi 5 carinskih uradnikov: 4 Srbi in 1 Hrvat. Šef je Srb.

V Subotici služi 29 carinskih uradnikov: 21 Srbov, 6 Hrvatov in 2 Slovencev. Šef je Srb.

V Metkoviću služi 6 carinskih uradnikov: 5 Srbov in 1 Slovenec. Šef je Crnogorac.

V Osijeku je 14 carinskih uradnikov: 7 Srbov, 2 Hrvata, 4 Slovenci in 1 tuje narodnosti. Šef je Srb.

V Novem Sadu je 31 carinskih uradnikov: 24 Srbov, 3 Hrvatje, 3 Slovenci in 1 tuje narodnosti. Šefi so Srbi.

V Dubrovniku je 24 carinskih uradnikov: 16 Srbov in 8 Hrvatov. Šefi so Srbi.

V Beogradu je 5 carinskih uradnikov, ki so vsi Srbi.

Kako je tozadevno v Sloveniji, naj pokaže splošna preglednica s statističnimi podatki, ki smo jih zbrali in uredili po knjigi »Carinski godišnjak kraljevine Jugoslavije« iz leta 1936.:

Ustanovljena	Št. car. ur.
13. VI. 1921	5
15. III. 1919	9
15. III. 1919	13
15. III. 1919	35
15. III. 1919	41
25. II. 1921	9

Skupaj: 112

samo 38 carinskih uradnikov: 13 Srbov, 12 Hrvatov, 9 Slovencev in 4 muslimani. Šef je Srb.

Od drugod v Sloveniji nismo mogli dobiti podrobnih podatkov. Vemo samo, da je drugod v splošnem še manj, odnosno ponekod je še neprimerno manj razvnapravnega sorazmerja v staležu carinskih uradnikov, kot smo mogli do danes, ko to pišemo, ugotoviti za glavno carinarnico v Mariboru. Pri nas so se pač »odločili« vneto starali in so celo tekmovali, kako je treba preganjati rodne brata po svetu, da ga bo čim bolj bolelo, take stvari so pa grdo zanemarjali. Samo da so imeli svoj piskerček vedno pri žerjavici...

Počkov.

Nekaj števil

Nemčija se je od l. 1936., ko si je priključila Posaarje, takole širila: Pred zasedbo Posaarja je merila: 468.802 km² in imela 66.858.000 prebivalcev; l. 1936 je zasedla Posaarje, v številkah 1912 km² (812.000), 1938 je sledila Posaarju Avstrija 83.868 km² (6.758.000), tej v istem letu septembra sudetski kraji 28.680 km² (3.653.000), 1939 Češka 49.362 km² (6.805.000) in Memel 2848 km² (150.000), skupaj ima torej Nemčija 635.472 km² in 85.036.000 prebivalcev. Svobodna Slovaška, ki je s carinsko unijo priključena Nemčiji, pa ima 38.459 km² in 2.450.000 prebivalcev.

Po teritorialnem področju si slede države v Evropi takole: evropski del Rusije 6.002.000 km², Nemčija 635.472 km², Francija 551.000 km², Španija 512.000 km², Švedska 449.000 km², Poljska 389.000 km², Finska 383.000 km², Norveška 323.000 km², Italija 310.000 km², Romunija 295.000 km², Jugoslavija 249.000 km², Anglija 229.000 km² itd.

Po številu prebivalstva pa so evropske države takole razvrščene: evropski del Rusije 136.000.000 prebivalcev, Nemčija 85.036.000, Anglija 47.000.000, Italija 42.700.000, Francija 42.000.000, Poljska 34.800.000, Španija 25.000.000, Romunija 19.600.000, Jugoslavija 15.400.000, Holandska 8.600.000, Belgija 8.400.000, Portugalijska 7.300.000, Grčija 7.000.000, Bolgarija 6.400.000, Švedska 6.300.000 itd. Vse to so podatki po statistiki iz leta 1937. Pri Rusiji je treba pripomniti, da ima cela vsega 173.000.000 prebivalcev.

GOSPODARSKE VESTI

* Proti centralizmu v Kmetijski družbi je nastopila mariborska podružnica na svojem obnem zboru in zahtevala, naj se nova pravila spremene, ker ovirajo samostojno iniciativo podružnic. Podružnica stoji na stališču, da je poslovanje centrale v Ljubljani preveč centralistično in da morajo dobiti podružnice večjo samostojnost. V odbor naj se volijo le kmetje in do ene petine kmetijski strokovnjaki.

Poljski zunanji minister Beck v Londonu.

Ob občnem zboru CMD

CMD v Mariboru je polagala pretekli teden pred številnim članstvom in prijatelji CMD obrambne ustanove račun o delu v preteklem letu, ki je bilo tako bogato na dogodkih in spremembah okoli nas. Vsa poročila, počenši s predsednikovim, so pravilno povdarjala, da mora biti narodno-obrambno delo ob meji, če naj bo uspešno, pretežno socialno usmerjeno. Iz podrobnih poročil posameznih odborov in odborov je dalje izhajalo, da se je CMD v tem pravcu uspešno udeleževala v preteklem letu vzdolž meje od Dravograda do Radgone. Izdala je za šolstvo in podpore revnim otrokom ob meji za naše razmere lepe vsote, deloma iz lastnih sredstev, deloma pa iz sredstev, nabranih pri narodno-zavednih posameznikih. Zlasti je bilo sprejeto z odobravanjem poročilo o pritegnitvi mariborske šolske mladine v to delo, s tem, da ima vsaka srednja šola v Mariboru nekaj protektorat nad eno šolo ob meji, ki jo preskrbi ob božičnici s potrebnimi darili, med letom pa s knjigami in podobno.

Vendar pa je pri vsej uspešnosti in koristnosti opravljenega dela iz podanega obračuna izhajalo, da se CMD v Mariboru in v Sloveniji sploh omejuje pri svojih

socialnih akcijah, ki jim je cilj dvig materialnega blagostanja obmejne prebivalstva, le na en sektor socialnega udejstvovanja. CMD podvzema zgolj karitativne akcije z obdarovanjem revnih šolskih otrok na številnih božičnicah, kar se dogaja le enkrat na leto in česar so deležni le najbolj potrebni med potrebnimi. Poleg tega obdarja šolske knjižnice s slovenskimi knjigami in v skrajni sili zida celo šole, kar pa spada v njeno delovanje za dvig slovenske kulture in izobrazbe ob meji, česar pa se bomo dotaknili kasneje.

Potrebno bi bilo v spremenjenih pogojih razmerah, da CMD svoje socialne akcije razširi in se ne omejuje zgolj na karitativne ukrepe. Če je obče priznано, da mora biti narodno-obrambno delo pretežno socialno, je treba v tem iti dalje od zgolj karitativnega udejstvovanja in podpirati vsako akcijo ob meji, ki stremi za izboljšanjem materialnih prilik obmejne prebivalstva, zlasti če izhajajo iz širokih slojev. Tako so n. pr. viničarji že leta in leta popolnoma osamljeni potegujejo s svojo strokovno organizacijo za razširjenje socialnega zavarovanja vseh vrst vsaj na nje. Narodno-obrambni pomen te akcije je očiten in je bil na tem mestu in

v tem listu že večkrat povdarjen. CMD bi morala take akcije podpreti. S tem, da se ona postavi za nje, bi bil njihov narodno-obrambni značaj odločno povdarjen in odpadli bi vsi očitki, da gre za strankarske ali razredne akcije, ki niso obče slovenskega pomena. CMD s svojo več kot polstoletno tradicijo uspešnega narodno-obrambne dela bi take ozke poglede ovrgla, s tem da bi take in podobne akcije podprla. Prenesla bi jih dalje kot obče-slovenska organizacija tudi na vse-slovensko območje in s tem pospešila njihov uspeh. Vsem socialnim potrebam in akcijam za njihovo zadovoljitev ob meji bi tedaj CMD morala stati ob strani in jim kumovati. S tem bi jim olajšala in zajemčila uspeh, sebi pa razširila osnove med slovenskim obmejnim prebivalstvom, ker bi mu ne nudila le enkrat na leto z božičnicami kratkotrajno olajšanje težkega položaja, marveč bi postala na ta način stalna in najbolj vidna predstavnica potreb in težnj obmejne prebivalstva pred odgovornimi činitelji.

Na širše osnove bi morala CMD v sedanjih razmerah postaviti tudi svoje šolske akcije. Res, mnogo stori CMD za slovensko in državno šolstvo ob meji, poročila občnega zbora so to delo dovolj izpričala, saj gradi celo šole tam, kjer dr-

žava in občine tega — ne morejo storiti, kljub kričeči potrebi. Vendar pa je stanje šolstva ob meji še vedno na porazno nizki stopnji, zlasti glede materialne opreme, kar je drastično opisal g. šolski nadzornik Močnik v referatu, ki ga je imel na občnem zboru, s samimi suhimimi številkami. Šolstvo ob meji je obče narodna zadeva in naloga CMD je, da jo za tako med Slovenci tudi uveljavi. Kakor so akademiki svoj čas znali iz zahteve po univerzitetni knjižnici v Ljubljani napraviti občnarodno zahtevo in so z njo potem tudi v celoti uspeli, tako mora tudi CMD končno enkrat, kot naša najbolj reprezentativna in uspešna narodno-obrambna organizacija, začeti na podoben način z uveljavljanjem potreb obmejne šolstva in prebivalstva sloh.

Novi časi zahtevajo nove metode. Pri vsej požrtvovalnosti, ki jo srečamo pri naših zavednih Cirl-Metodarih in za katero jim gre vse priznanje, pa ravno pogrešamo že ves čas po vojni pri njihovem delu nove metode. Upamo pa, da bomo letos obsorej ob novem polaganju računov tudi o njih že kaj slišali in obenem tudi že o novih in še večjih uspehih.

Vito Kraigher.

Dvignite kočevskega Slovenca gospodarsko, dajte mu zemlje in povežite ga prometno s slovensko sredino — pa se bodo narodnostne razmere izboljšale

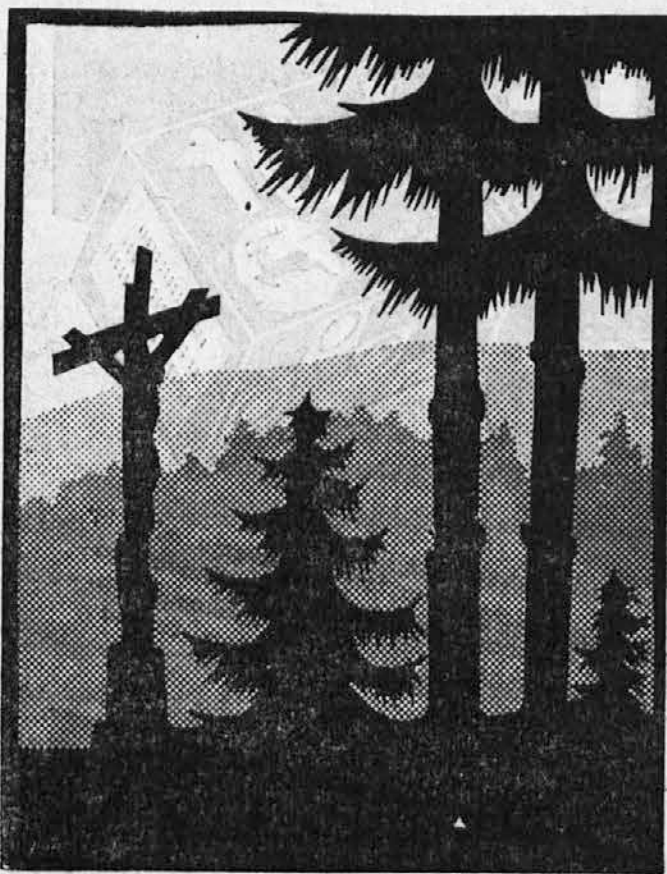
Gospodarstvo kočevskega okraja je šibko na poljskih pridelkih. Svet je izra-

Se slabše so v tem pogledu razmere v kočevskem okraju, kjer agrarna reforma doslej sploh še ni bila izvedena. Kočevski Slovenci, ki so v prvih letih po prevratu sanjali, da jih bo pobožala agrarna reforma in da bodo k bajtam, so si jih z muko zgradili, pridobili vsaj nekaj zemlje, ki je bila odvzeta veleposesniku Auerspergu, so postali bogatejši za novo razočaranje. Često se sliši, da v ta namen ni na razpolago orne zemlje. Toda veliki kompleksi gozdov so takisto ostali še do danes nerazdeljeni in jih upravlja začasna premoženjska uprava v Kočevju. Lansko leto je bilo to mučeno vprašanje znova načeto. Tisti, ki so se znali s komolci preriniti do »vplivnih« osebnosti, so si priborili nekaj krp nerodovitne, močvirnate zemlje ob Rinži, kjer raste kislja trava. Za njive pa je tudi ta zemlja nerabna. In vendar narekujejo ne samo gospodarski, ampak tudi narodnostni interesi, da bi se kočevskim Slovincem ustvarila možnost gospodarske eksistence, saj je splošno znano, v kakšnih težavnih razmerah žive, ko se morajo iz dneva v dan boriti z gospodarsko avtohtonimi kočevskimi Nemci, ki imajo toliko zemlje, da je ni mogoče obdelovati niti čejo... Zaman so danes vse prazne besede in obljube, ki jih je zlasti v vsaki predvolilni dobi polno. **Dokler se naši**

Kočevski premogokop zaposluje danes komaj peščico slovenskih rudarjev, ki pa delajo le v treh, kvečjemu štirih posadih.

Oglejmo si zdaj še gospodarske razmere v tistih občinah kočevskega okraja, kjer so naseljeni Slovenci. V mislih imam zlasti občine Dolenja vas, Ribnica, Sodražica in Velike Lašče. Dejal sem že, da so kraji severno od Jasnice s prebivalstvom relativno gostejše naseljeni kakor Kočevska in da slovenski kmet v omenjenih krajih svojo zemljo mnogo bolj skrbno obdeluje kakor tujerodni posestniki na Kočevskem. Res je sicer, da tudi pravkar omenjene občine rekrutirajo visoko število krošnjarjev z leseno robo, vendar je videti, da je njih zaslužek manjši, kakor oni, ki ga kočevski krošnjari dobje v Nemčiji s svojimi krošnjami sladkarji. (Nadaljevanje.)

Križ na gori

Za ženo in dom

Velika noč je tu!

Velikonočni zvonovi so se oglašili. Lahne pomladanske sapice odnašajo njih zvoke preko polj in travnikov. Vmes je primešan vonj po prvem pomladanskem cvetju. V tem hipu se nekaj sprosti v srcu človekovem. Srce zasluži in začuti veliki dan Vstajenja. Kakor prerajeno je slednje bitje. Izginili so okovi, ki so oklepali vso prirodo v temo in zimski sen. Zadihala je priroda, zadihala so vsa živa bitja: Velika noč je tu, ki nam odpira vrata v cvetočo pomlad, v novo življenje, Velika noč, ki nas povede novim nadam in ciljem naproti.

Velika noč je tu! Le kdor v najskritejšem kotičku svojega srca doživi ta vzklík, ta ga tudi ume in uživa. Preteklost bodi pozabljena, sedaj stojimo na pragu novega življenja. Naš pogled bodi uprt v sonce, naša pot naj vodi po sončnem žarku, navzgor, ciljem nasproti.

Dvignimo se k novemu delu, tukaj je praznik Vstajenja, praznik znova prebujenega življenja! Velika noč je!

Predno sede gospodinja za velikonočno mizo

Družina se velikonočnih praznikov samo veseli, gospodinja pa se jih boji in veseli. Praznično veselje družine je oprto na gospodinjinjo trpljenje. In vendar ona tudi trpi z veseljem. Z Vstajenjem je tudi njeno glavno in najtežje delo prenehalo. Toda dnevi pred Vstajenjem? Delo, delo, na vseh koncih in krajih delo, samo da bo družina imela lepe in prijetne praznike. Ali smo pač našim materam in gospodinjam tudi hvaležni za ta njihov nesebični trud? Pravim nesebični, kajti gospodinja pač pri delu ne misli na to, da bo ob praznikih sadove svojega dela tudi sama uživala, njej je glavno, da bo vesela družina. Ona se že vnaprej veseli veselih obrazov, ki jih bo videla za velikonočno mizo.

Opazovala sem naše mamice in gospodinjice v teh dnevih pred prazniki. Že teden poprej so postale nemirne, kakor čebule pred rojenjem. Najprej je prišlo na vrsto veliko pranje. Nbene zamazane cunjice ne sme biti za praznike pri hiši. Nato je prišla na vrsto hiša. To je bilo čiščenje in stopenjanje! Vsi plotovi okoli hiše so bili polni posteljine in obleke, da jo prepoji pomladanski zrak s svojo svežostjo. Nato so zapela omela in krtače. Vsaka pajčevina, slednji prašek je moral izginiti iz hiše. Velikonočno pospravljanje se ne da primerjati z božičnim. V božični sobi iščemo v prvi vrsti toplote, v velikonočni pa svežine, svetlobe in novega življenja. In tega se naše gospodinjice zavedajo, zato toliko tekanja po hiši v pričakovanju Vstajenja. Tudi otroci pomagajo; vse dela z veseljem. Otroci pa še posebej, saj temu delu sledi pisanke, s katerimi imajo toliko veselja.

Ko je hiša čista, čista do zadnjega kotička, po čistosti tudi kuhinja prebeljena, se prične peka. Ali ste jih videli dimnike na naših kmečkih domovih, kako se je te dni kadilo iz njih? Naš kmečki človek živi vse leto zelo skromno, toda na velikonočni mizi se mora poznati, da je res Velika noč. Zato pa gospodinja kuha in peče, peče in kuha, samo da na

velikonočni mizi ne bo ničesar manjkalo. Ko napoči ura Vstajenja, so naše mamice utrujene in izčrpane, a na licih jim tega ni videti. Zadovoljstvo odseva z lic. Trud je prestan, v hišo prihaja praznično razpoloženje. Z visoko naloženo košaro odhiti gospodinja k blagoslovu. Ko pride domov, se ne sme nihče ničesar dotakniti. Družina se odpravlja. Tudi gospodinja se postavi znova na izmučene noge in odide počasnih korakov proti cerkvi.

Fantje za vasjo streljajo, sicer ne več toliko kot nekdaj, a vsaj nekoliko. Brez streljanja bi jim Velika noč ne bila Velika noč.

Po Vstajenju hiti družina domov, da sede za lepo pregrnjeno velikonočno mizo k takozvanemu blagoslovu. Tu preneha gospodinjinja skrb. Ona mirno obsedi za mizo, sedaj je glavna oseba gospodar. On vstane in slovesno razreže velikonočni kolač ter deli družini pisanke.

V srcih vseh je kljub težavam, ki jih tarejo v navadnih dneh, sreča, zadovoljstvo in velikonočno razpoloženje.

Kakšno delo me čaka v aprilu na vrtu

Sedaj po velikonočnih praznikih se bomo pa prav pridno oprijeli naših vrtov, če ne, ne bo nič z zgodnjo zelenjavo. Morda nas preseneti še kakšen eno- ali dvodnevni sneg, toda računati s tem ne moremo, čakati ne smemo.

Katera je bila pridna v marcu, je vrt že pognojila, prekopala in razdelila v posamezne grede. Katera pa še ni utegnila, naj ji bo to prvo delo po velikonočnih praznikih. Ako imaš toplo gredo in sama vzgajaš sadike, si seme gotovo že posejala. Če še ne, pa to brž, kajti ob koncu aprila morajo v grede na svoja stalna mesta. Če kupuješ sadike pri vrtnarju, kupi lepe in močne ter jih raje nekoliko dražje plačaj, kakor pa da ti pozneje odmirajo in jih moraš vedno nadomeščati z novimi.

Ko boš sadike sadila v grede, napravi najprej v precejšnjih razdaljah luknje s klinom. Najbolje se primejo sadike, ki jih sadiš zgodaj zjutraj, jih zaliješ, čez nekoliko časa pa še enkrat nagrebeš nekoliko prsti okoli njih.

Ob prvi priliki posej tudi špinačo, rdeče in belo zelje, ohrovt, kumarce in buče. Nikar pa ne pozabi na drobnjak, čebulo, česen, peteršilj in grah.

V prvih dneh aprila lahko ob ugodnem vremenu odgrnemo vrtnice. Za sajenje mladih sadnih dreves je sedaj tudi najugodnejši čas. Staremu sadnem drevju pa je treba odpraskati lubje, ako zasluhimo pod njim zaplodke raznega mrčesa.

Razen tega najdeš v aprilu na vrtu vedno dovolj dela s čiščenjem in urejevanjem. Vrtnice bo treba znova privezati, ribizlovo grmovje očistiti in mu dati opore, če je širokovejnato, obrezati in privezati brajde in slično. Pojavlja se pa že tudi plevel, ki ga nikoli ne manjka. Lepo očiščene poti v vrtu dajejo istemu lepo zunanost. Najbolje je, če jih posujemo s peskom ali obložimo s kamenjem, ker tako zamorimo plevel. Popraviti je treba tudi ograjo, da nam ne bodo pozneje nagajale domače in sosedove kokoši.

Da bo pričivkal nov kokošji zarod na dvorišču

Sedaj je čas, da se pobrigamo za nov kokošji zarod. Kdo bi ne bil vesel malih rumenih piščančkov, ki pričivkajo ob velikonočnih solnčnih dneh na dvorišču? In veselje ni edino, pomislimo samo na ocvrte piščance in na celo zalogo jajc, ki nam jih dajejo odrastle kokoši, če smo si pripravili dobre jajčarice. Torej le na delo, da boš imela prva mladi rod na dvorišču, ne pa zadnja. Le prvi piščanci imajo visoko ceno, le po prvih je veliko povpraševanje.

Priskrbi si dobro koklijo; biti mora mirna in vztrajna. Še večje važnosti so pa jajca. Ali ima smisel podstavljati pod koklijo jajca dvomljive kakovosti? Jajca morajo biti sigurno oplojena in od najboljših kokošjih vrste, predvsem pa vsa iste vrste. Prostor, kjer koklja vali, mora biti suh, miren in zavarovan pred mačkami, psi in podganami. Gnezdo naj bo kvečjemu 8 cm visoko; da kokliji ne bo treba skakati v gnezdo. V gnezdo je dobro dati nekoliko praprota, ker ta odganja uši. Dobro pa je tudi, če koklijo in gnezdo naprašimo s praškom proti mrčesu. V bližini gnezda namesti vodo, suho zrnato krmo in prašno kopel. Sveže hrane ji v dobi valjenja ne smemo pokladati. Med valjenjem koklija večkrat zapusti gnezdo. Če se pa zgodi, da se otrebi v gnezdu, je treba jajca umiti v vodi s toplo 28° C. Ne smemo pa jih brisati.

Koklija jajca vsak dan obrača. Rumenjak je lažji od beljaka in splava pod vrh. Razvijajoče piščice bi se zadušile že v jajcu, če bi ga koklija ne obračala. Če hočemo to obračanje nadzirati, napišimo na zgornjo, spodnjo, desno in levo stran jajca številke od 1—4. Prvi dan je dopoldne na vrhu številka 1, popoldne 2, drugi dan številka 3, drugi dan popoldne pa 4. Nato še ta red ponavlja. Če koklija kakšnega jajca ne obrne, napravimo to sami. Če je kakšno jajce dolgo časa na zunanji strani gnezda, ga premestimo v sredino.

V času valjenja moramo jajca pregledovati. Prvič šest, drugič pa dvanajst dan. Jajce postavimo pred jajčasto izrezo v lepenci, za katero je luč. Če je šest dan jajce popolnoma prozorno, je neoplojeno in ga še lahko uporabimo v gospodinjsstvu. V ostalih jajcih že opazimo zarodek v obliki pajka. Dvanajsti dan sledi drugi pregled. Če najdeš še kakšno prozorno jajce, ga odstrani, toda za gospodinjsstvo ni več uporabno. — Najnevarnejši je dvajseti dan valjenja. Tedaj moramo pustiti vse popolnoma pri miru, da zaroda ne prehladimo. Naslednji dan nas že pozdravi veselo čivkanje. Lupine odstranimo, prve čivkače pa kokliji odvzamemo in prenesemo v gorak prostor — najbolje je v škatljo, nastlano s perjem. Nekatere gospodinje trgajo z napol izvaljenih piščancev lupine. To je zelo opasno delo, ker lahko pri tem pretrgamo kožico in krvne žilice. Pač pa lahko po celem jajcu udarimo s ključem, da lupina počne.

Prva dva dni piščančkov ne krmimo, ker so prinesli s seboj hrane za dva dni. V tem času jih lahko pošiljamo na daljše razdalje.

Zimsko obleko v shrambe, pomlad je tu!

Težko smo pričakovali pomlad, a smo jo končno vendarle dočakali. Sonce postala je dneva v dan toplejša, zimska obleka nam že postaja nadležna. Odlagamo kos za kosom. Na žalost pa mnogi spomladi obleko dobesedno odvržejo in jo pustijo vso leto ležati tam, kjer so jo pač odvržli. Obleka je izpostavljena vsemu najslabšemu, kakor da bi ne vedel vsakdo, da se bo jesen in zima zopet povrnila in da bo težko kupiti novo obleko. V najboljšem slučaju se potika vse leto neočiščena v omari med poletno obleko.

Na zimo pa seveda sledi zasluženo razočaranje. Obleko privlečemo na dan vso preluknjano. Dragocenejša je, bolj je izdelana. Molj je izbirljen in si poišče najboljše komade lische le krzno in volno. Torej kako boš shranila zimsko obleko?

Ne v omari med drugo obleko. Vzami velik zaboj in ga znotraj oblij s časopisnim papirjem. Vonja po tisku molj ne mara. Dobro je, če še poprej pomažeš notranost zaboja s terpentinom. Preko časopisnega papirja pregrni ruho iz domačega platna. Nato vlagaj obleko. Med posamezne kose vlagaj v krpiče zaviti naftalin, sviko ali rožmarin, lahko pa tudi stočen poper, v terpentinu namočene pivnike ali časopisni papir. Zaboju nato dobro zapri in ga postavi v suho in zračno shrambo. Če pa nimaš zaboja in prostora zanj, pa odloči eno izmed omar za zimsko obleko. V rokave in žepke oblek natači zgoraj omenjene zavitke s sredstvi proti moljem ter obloži obleko od vseh strani s časopisnim papirjem. Vso obleko pregrni nato s platneno ruho.

Vso obleko pa je treba poprej dobro posušiti, prezračiti in očistiti. Mastni madeži rad ob najmanjšem dotiku z vlago spletnijo. Tudi je dobro, če takoj sedaj izvršiš vsa malenkostna popravila in prišiješ gumbe, kajti v jeseni boš itak imela dovolj dela s ponovnim temeljitim zračenjem in likanjem.

KUHINJA

Preslice ali mavrahi. Preslice, imenovane tudi smrčki, so prve gobe, ki nam jih prinaša pomlad. Vrhni del je jajčasto okrogel, votel na površini jamičasto grapav in temno rjav ali rumenosi barve. Konec je belkast in votel. Vsa goba je po obliki podobna preslici, odtod tudi ima ime. Drobni, temni smrčki so najbolj okusni. Ker so izredno finega vonja in okusa, jih uporabljamo lahko tudi namesto gomoljke (triflev). Drobne smrčke uporabljamo cele, a večje razreži na 2-4 dele. Lahko pa jih razrežeš tudi počez na male kolobarčke. Mavrahi ali smrčki rastejo za toplim dežjem od aprila do junija.

Rasto v svetlih gozdovih po gorskih travnikih in po gozdnih obronkih, bol na peščenih tleh. Vse vrste mavrahov treba pred uporabo popariti in vodo odliči, ker imajo ostro kislino, ki jo je treba odstraniti. Mavrahe lahko prirejamo na vse načine, kakor gomoljke, jurčke, ali kake druge vrste gobe. Mavrahi se čutijo masne in mesnate, tako jih lahko uporabljaj tudi namesto mesa kot glavno jed.

Mavrahi v omaki. Očedi, popari in sesekljaj mavrahe na debelo, praži jih na olju ali presnem maslu in čebuli, potresi z moko, zamerjeni, zalij z vinom in juho ter primešaj še soli, popra, sesekljane zelenega peteršilja in naposled dobre kisle smetane. Tako gobovo omako lahko daš k vsakemu mesu, pa tudi k raznim testeninam.

Mavrahova jajčna jed. Osnaži mavrahe, ki so prve gobe v pomladi, zreži jih na majhne koščke in operi v mrzli vodi. Potem segrej presnega masla, stresi vanj mavrahe in sesekljane zelenega peteršilja. Pari odkrito, da se izpari tekočina, ki jo dajo gobe iz sebe. Potem potresi z žlico moke, prav malo praži, zalij z juho ter začni z žlico vina. Kadar se gobe nanovo osuše, primešaj malo kisle smetane in jed odstavi. Napravi iz štirih jajec podmet (mešana jajca) ki ga narahlo primešaj pripravljenim gobam.

Solata iz črnega korena. Par lepih sirovih črnih korenov operi, ostrgaj in jih takoj nstrgaj na strgalniku, da se počrne. Primešaj 3 žlice finega olja, limonovega soka, sol, ščepec sladkorja, žličko gorčice, žlico sesekljane zelenega peteršilja, veliko korenino luka, zrezanega na tanke listke, malo kislo kumarico, zrezano na majhne kocke in malo zmletih orehov. Dobro premešaj in naj stoji najmanj 1 uro pokrito.

Beograjski zrezki. Nareži sveže svinjsko meso, ki ne sme biti mastno, na prst debele male zrezke, ki jih potolci, osoli in oporlaj ter odrgni s klinjem in prav malo česna. Povlaj jih na hitro v moki in jih na razbeljen masti na obeh straneh rumeno specij. Potresi jih potem v isti posodi s tolikim številom svežih ali kislih paprik, zrezanih na tanke rezance, kolikor je zrezkov. Zalij toliko z juho ali vodo, da dobiš redko omako. Meso s papriko vred naj se do mehkega pari. Na koncu prilij pol skodelice kisle smetane, v kateri si razmotala kavno žličko moke in 2 žlici paradižnikove meze, pari še nekaj časa, in daj na mizo z rezanci ali žličniki.

Praktični nasveti

Ako potrebuješ samo beljak, napravi v oba ozka konca jajca luknjici, ki bosta natančno nasproti druga drugi. Ako pijaš v jajce, izteče beljaka, kolikor ga potrebuješ, rumenjak pa ostane nepoškodovan v lupini svež še več dni. Seve, velja to za sveža jajca, ki imajo rumenjak še lepo ločen od beljaka.

Proti mokroti zavarujemo obušalo, ako ga namažemo po podplatih z ricinovim oljem. Najbolje je, da storimo to takoj, ko je obušalo še novo, in isto pozneje v presledkih ponavljamo.

Plesnobo na čevljih odpravimo, ako čevlje dobro skrtamo in potem namažemo z glicerinom ali pa s terpentinovim oljem. Usnje postane zopet voljno in mehko.

Lesene slame (Holzwolle) ne, zametuj. Ako jo nekoliko zmoliš, lahko z njo lepo odgrneš sajaste lonce. Ko jo posušiš, jo še vedno lahko porabiš za gorivo.

Obleko, ki jo hočeš dati v barvo, očedi skrbno madežev, ker se sicer tudi preko barve zopet pokažejo. Slabega ali ponošenega blaga ne dajaj v barvo, ker se slabega blaga barva ne prime zadostno in ga tudi razje. Pomni tudi, da se blago v barvi skoraj vedno vskoči, s čemer treba računati. Najboljša barva je rjava, temnomodra in črna; svetlo-barvno blago pa hitro obledi.

Ozke steklene posode, katerim z roko ne moreš seči do dna, osuši, ako zvileš primeren veliko polno pivnika v zvitek, tanek in ozek; vtakni ga v posodo ter nekoliko nalahno podrgni znotraj po dnu. Pivnik vsrka vso mokrotu.

Da hitro zmečšaš presno maslo, ga položi v skledo, ki si jo prej segrela, potem ga iz lahka umešaj.

Polltura, ki je izgubila lesk, se lepo osveži z oljem. Najboljšega jedilnega olja kanimo na košček mehkega sukna in močno drgnemo po lesu. Potem pa še s suho sukneno krpicco ali z mehko kožo.

Oljnate slike čistimo takole: 1/8 l žganja, 1 beljak, 3 g drobno strtega kandisa sladkorja dobro zmešamo in žvrkljamo. Malo gobico pomočimo v čisto vodo in izmijemo sliko. Potem pomočimo drugo mehko gobico v pripravljeno zmes in mažemo po sliki. To postopanje prav nič ne škoduje sliki, celo varuje, da barva ne odstopi.

Kadar kuhamo sadje, pridenemo sladkor šele proti koncu. Pri kuhanju se pod vplivom sadne kisline spremeni sladkor v grozdni sladkor, ki ima pa le polovico sladkosti in nam je zato treba več sladkorja. Posebno pri kuhi vsakdanjih kompotov štedimo tako.

Dopiši „Edinosti“

Murska Sobota

»Lumpacij Vagabunda«. Pre eklo soboto in nedeljo je priredilo soboško Sokolsko društvo veseligrso s petjem »Lumpacij Vagabunda«. Sodelovalo je nad 30 oseb ter društveni orkester, kar je vsekakor zbudilo precejšnje zanimanje pri publiki, ki je do zadnjega kotička napolnila sok. dvorano. Igra, ki je še po vsebini dokaj gostilniško burkasta, zdaleč ni dosegla »Praznika cvetočih češenj«. Precej je »vpadala v oči« izgovorjava in jezik, ki je bil izredno slab. Ugajale so, kot poedinci. Antalič in osiala dva njegova parnerja (pri prvi predstavi bolj kot pri drugi!). Klotičnik in še nekaj ženskih ter moških vlog. — »Zabavala« pa je igra kljub vsemu.

Pevski zbor. Meddruštveni odbor soboških društev je sklical pretekli ponedeljek vse soboške in okoliške pevce na skupen sestanek, da bil si toločili termine za vaje. Zbor bo v doglednem času začel z delom, kar je vsekakor hvalevredno; vodil ga bo predvidoma sodnik okr. sodišča g. Grm.

Sv. Križ na Koziaku

Lepo uspela prireditelj bralnega društva. Dne 25. marca smo imeli tukaj prav prirščno prireditev v proslavo materinskega dne. Ves spored, ki je bil jako peser, je izvajal pod okriljem bralnega društva tukajšnji deklški krožek. Prireditelj se je vršila na društvenem odru. Odrasla, kakor šolska dekleta s raznimi deklamacijami, rajalnim nastopom in krajšimi igrokazi povdaria pomen tega dne. Moralni uspeh prireditve je bil odtežen in gre radi tega voditelci deklškega krožka, učiteljici gospodični Čepe Ottiliji. Tako tudi bralnemu društvu vsa pohvala. Kakor prireditve pozdravljamo z največjim navdušenjem ker so vzgojnega, kakor tudi kulturnega pomena. V naših kmetskih materah dvigalo zavest ter jih navdajalo s ponosom nad vzvišenim materinskim poklicem. Obisk je bil nad vse zadovoljiv. Vsopnine ni bilo, pač pa je dobila vsaka prisotna mati, katerih je bilo lepo število, skromno darilce o obliki peciva, ki so ga dekleta sama priskrbeli.

Šmartno pri Slov. Gradcu

Pred par dnevi je prevzela Prod. zadruga kamnosekov z. z. o. z. v Šmartnu pri Slov. Gradcu granični kamnolom, katerega je izkoriščal g. Černež v Slov. Gradcu. Zadruga šteje sedaj 22 članov in je nastala vsled želje nega pomanjkanja zasluzka na skupščini dne 12. III. 1939. Poleg graničnih kock in robnikov za tlačenje bo izvrševala tudi naročila na spomenike, valčke za sadne miline ter vse druge v kamnoseško stroko spadajoče predmete.

Dramlie pri Celju

Prejeli smo: Na praznik 25. marca in nedeljo 26. marca je bila pri nas prirejena pod okriljem Kme. liske podružnice III. vinska razstava in sejm. — Dramlie so izrazito vinorodni kraj, kakor nobeden drugi v celjskem okraju, zato moramo take prireditve pozdraviti še iz razlogov, da se s tem opozori na našo vina čim širša javnost. Na vinogradnik mora le premmogokrat radi težkih razmer, dolgov in lakote prodaj svoje vino po naravnost sramotnih cenah. Na takih razstavah spoznavajo obiskovalci vina po kakovosti, sklepaajo kupčije, predvsem pa se tudi vinogradniku nudijo predavanja ter praktična in nazorna navodila. Danes moramo gledati na vse prireditve, ki imajo namen izboljšati položaj kmetskemu človeku, popolnoma stvarno in bi bilo vprv s tega vidika k zadnji razstavi nekaj pripomniti. — Predvsem je potrebno za organizacijo take prireditve več časa, več skupnosti, umerjenosti in več vsestranskega razumevanja ter je in treba pričeti z delom, za tako prireditev še v jeseni. Vemo namreč, da mora kmet vinogradnik, ki je v glavnem navezan na vino kot edini dohodek, mnogokrat že takoj v jeseni prodaj svoj najboljši pridelek, doma mu pa ostane navadno manj dobra pijača. Potem ne bo več hudo za vzorce. Ljudem pa, ki dajo vzorce vina, je treba nekaj nuditi. Razumevanje in dobro voljo ljudi je treba uvoščevati! Če pravimo, da je namen prireditve koristiti kmetu vinogradniku, moramo opustiti tisto grdo navado in načelo, da se priredi razstava za pitje in za pridobivanje dohodkov prirediteljem. Če bodo ljudje polagoma zgubili zaupanje do tistih organizacij in prireditelj, ki bi se jih morali posebno v današnjem času oklepati! Zopet jih pridobiti bi bilo težko! Brez kupčij in drugih koristi se to ugne zgodi! Predavanja poživijo prireditelj in druga dobra, tiskana navodila so posebno dobrodošla, s čimer take razstave tem lažje dosežajo svoj pravi namen.

Trnava pri Gomilskem

Tukajšnja gasilska četa priredi na velikonočni ponedeljek, dne 10. aprila t. l. v gasilski dvorani veseligrso »Zadrega nad zadrego«. Pričetek ob 3. uri pop. Pridite jo pogledat, ne bo vam žal, pošteno se boste nasmejali. Odbor.

Braslovče

Poslovil se je od nas splošno priljubljeni zdravnik g. dr. Janez Lovšin in odšel na stalno mesto v Štore. Bil je radi svoje ljubeznivosti domačnosti in dobrosrčnosti pri vseh slojih tako priljubljen, da ga bomo vsi prav težko pogrešali. Gospodu zdravniku želimo na njegovem novem mestu mnogo sreče in uspehov. Na njegovo mesto je prišel že nov zdravnik g. dr. Janez Ruprecht.

Št Rupert

Sentrupertsko pevsko društvo že prav pridno vadi in se vneto pripravlja za svoj samostojni majniški koncert. Pozneje pa vprizori še novo delo Radovana Gobeca: »Planinska roža«. O vsem še natančneje ob drugi priliki.

Orlavas

13. redni občni zbor »Društva kmetskih fantov in deklet« v Orlavasi se je vršil na praznik, dne 25. marca t. l. v društveni sobi ob številni udeležbi članstva. Občni zbor so posejili tudi tovariši Sentrupelskega društva. Občni zbor je ovirol in podal predsedniško poročilo tov. preds. Jože Povše. Za njim so podali izčrpana poročila še tajnica, blagajničarka ter načelnik tiskovnega in tamburaškega odseka, knjižničar, načelnica ženskega odseka in društveni gospodar. Iz poročil je bilo razvidno društveno delo preteklega leta, ki je bilo, za — trdo ledino, ki ga mora društvo orati — veliko. Nabavilo si je nov 7-cestvni radio-aparat, ki služi članom pa tudi drugim v zabavo, posebno pa v pouk z raznimi predavanji. — Pripravlja pa se tudi igra, katero namerava prirediti še v mesecu aprilu. — Na novo je bil izvoljen sledeči odbor: Preds. Jože Povše, podpredsednik Bogomir Štorman, tajnica Amalija Kronovšek, blagajničarka Mici Vajncel, ostali odborniki so še: Jože Turk, Mici Mlakar, Ivan Turk, Karl Herode, Jože Štorman, Nadzornika: Franc Kronovšek in Mici Cizej. Na novo se je vpisalo precej novih članov. Sledili so razni predlogi in debata o nadaljnjem delovanju društva, o nabiralni akciji za naše češkoslovaške brate. — Nato je govoril še naš domačin, predsednik Zveze. tov. Kronovšek in tajnik celjskega okrožja tov. Turnšek nakar je predsednik tov. Povše zaključil občni zbor.

Smartno ob Savi

V nedeljo 2. aprila je naše agilno Društvo kmetskih fantov in deklet gostovalo z dramo »Verigo« v Beričevem v Kme. skem domu. S to predstavo je kmetska mladina spet pokazala kakšne uspehe rodi poštvalno in plemenito delo ter da je tudi kmetski človek sposoben ustvariti nekaj, čemur se pravi: lero a in umetnost. Že zadnjič na Skaručeni je bila »Veriga« igrana tako kot je potrebno (o tem smo v »Edinosti« že poročali), tokrat pa so dali igralci še več iz sebe in je bil uspeh še neprimerno večji. K uspehu je precej pripomoglo tudi to, da je bil tu oder precej večji in scenerija bolj učinkovita. Vendar moramo pa predvsem poudariti tudi to, da so igralci igrali z resnično prepričevalnostjo in v pravem tempu, kar je dalo drami ugoden poudarek. Spet so se potrudili vsi, zlasti pa so se odlikovali Primož, Mica in Janez. Toda tudi drugi so pokazali velik napredek. Nepozabni pa ostajajo prizori v drugem in tretjem dejanju, ki so se odigravali s tako prepričevalnostjo, da je vladala v dvorani popolna tišina.

Želimo, da bi bilo te igralce, ki so nekakšna kmetska gledališka skupina, stremela po napredku, videli večkrat na odru in bi bilo prav, da bi jim društva rada dajala dvorane. Zelo neprijetno pa je bilo za publiko in tudi na igralcih se je to čutilo, to, da je v prvem dejanju odpovedala luč, kar pa ni krivda na prirediteljih. Pojavile so se razne govorice in bi bilo umestno ter dobro, če bi moglo vodstvo elektrarne v Beričevem pojasniti, zakaj ni bilo luči, da bo javnost pravilno informirana. To pa je potrebno tudi vsled tega, ker je tudi prejšnjo nedeljo, ko je igralo domače Društvo kmetskih fantov in deklet, luč odpovedala. Upamo, da bo vodstvo elektrarne to stvar pojasnilo, da ne bo kdo trpel krivice!

Na velikonočni ponedeljek bo društvo gostovalo z »Verigo« v Gasilskem domu v Notranjih gorah.

Grahovo pri Cerknici

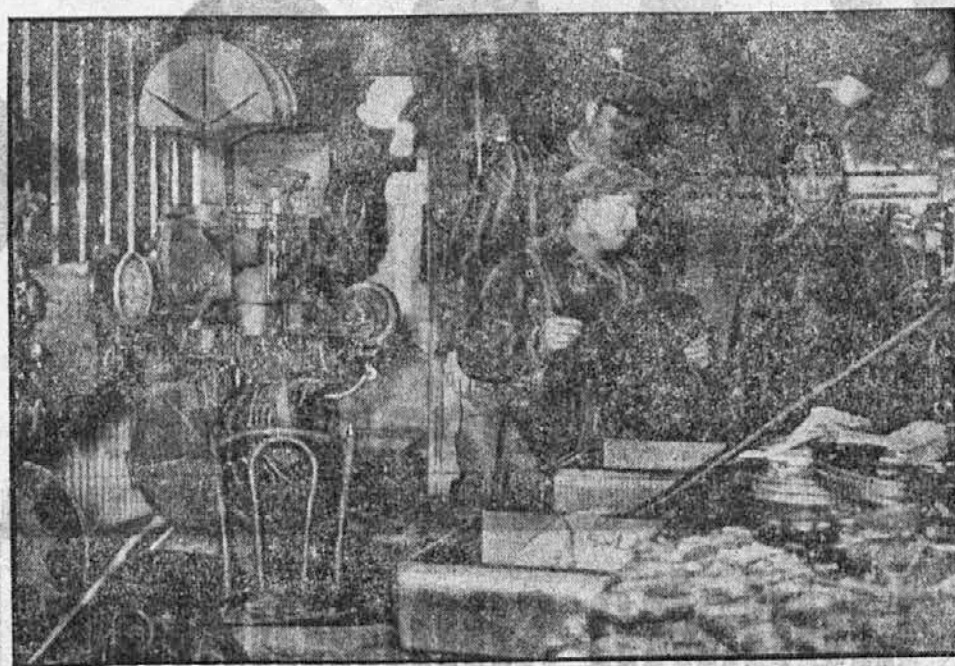
»Prosvetno društvo« je z dobrim uspehom vprizorilo dne 25. in 26. t. m. v tukajšnji šoli vojno dramo »A njega ni«. Pripomniti k temu je, da šolska soba radi tesnobe ne ustreza za igre. Čudi se človek funkcionarjem tega društva, da ne vprizorjajo igre v prostorni, edini dvorani v vasi »Sokolskega doma«. Ne ravno tako, ampka bolje bi izpadla vsaka igra, saj ljudstvo bi cenilo ta ložen nastop. Oder v »Sokolskem domu« je vsaki organizaciji radevolje na razpolago. Več »bratsva« naj nastopi med družvolom »Prosvete« in »Sokola«, pa ne bo treba zidati še eno novo dvorano za igre v naši vasi, ki šteje le 100 hišnih števil. Denar, ki se bo vzdal bo mrtev, rajši naj se porabi za napredek gospodarske vasi.

»Društvo kmetskih fantov in deklet« pripravlja novo narodno igro »V goliških plazovih«. To društvo je objavilo obsežen minimalen načrt za to leto, predvsem bo velika tekma koscev in kmetsko zborovanje v vasi Čočice, tekma ženjc v vasi Žerovnica. Tukajšnja farna cerkev je bila deležna roparskega napada. Javnost pa je obveščena od gotove s rani, da to ni resnica.

Za praznike

čestitajte le na razglednicah
CMD

Veliki filmski požar v Saint Cloud

Zanimivo štivo

Prostrana Kina — prenaseljena!

Prostrana kitajska zemlja je prenaseljena! Ali je to sploh mogoče? — Pogledjmo!

Kitajska je dežela kmetijstva, kajti večina prebivalstva dela na svojih poljih in torej živi od zemlje. Hriboviti in gorski predeli niso bili za ljudstvo vabljivi. Zato so se predniki tamkajšnjih prebivalcev naselili pred tisočletji v ravninah, kjer so bili ugodni življenjski pogoji, kjer je bilo, posebno ob rekah, mnogo plodne zemlje in potemtakem dovolj možnosti za gojenje kultur. Zato se je ljudstvo silno gosto naselilo na razmeroma majhnih področjih — da se je tam vsesalo v zemljo.

Od 400 milijonskega ljudstva prebiva 6 sedmin v agrarnih pokrajinah in ena sama sedmina v neagrarnih. V poljedelskih pokrajinah pride na 1 kvadratni kilometer 270 prebivalcev (na Angleškem 190; pri nas v Vojvodini 70 in v Hrvatski-Slavoniji 62), v rodovitnih delih pokrajine Sečuan pa celo 650!

Kje je vzrok, da obstaja ta prenaseljenost še dandanes, kljub temu, da je ogromen del Kitajske neobljude in, da so dandanašnji v službi človeških rok taka tehnična sredstva, s pomočjo katerih je mogoče kultivirati zaenkrat še nerodovito zemljo? Kitajski kmetovalec ne zmore obdelati nerodovita ozemlja, kajti njegova sredstva so preborna. Zemlja mu prinaša le prgišče riža, ob katerem mora prečesto gladovati. Tem ljudem torej ni dana možnost, nakupiti si zemljišč drugod in jih donosno obdelati. Zato se njihovo število »doma« vedno bolj večja in je radi tega beda vedno hujša. Na drugi strani pa so v teh rodovitnih pokrajinah najplodnejša in najobsežnejša polja v rokah bogatinov, ki zaposlujejo ob mizernih mezdah množice poljskih delavcev, živčih kot brezpravna raja. Vsled takšnih razmer so bile v teh pokrajinah stalne revolucije, ki so jih oblastneži dušili z ognjem in mečem, kakor nekoč pri nas ob kmečkih uporih.

Prenaseljenost pa se pozna tudi v kitajskih mestih, saj pride n. pr. v Šanghaju na 1 kvadratni kilometer 60.000 prebivalcev (v Londonu le 23.000). Temu je kriv v prvi vrsti ogromen pritok podeželskega ljudstva, ki se uvršča pod najobupnejši mi pogoji med mestni proletarijat, stisnjen prav na gosto — v luknjah.

Mein Kampf v Ameriki

Pred meseci si je ameriško založništvo Reynal and Hitchcock pridobilo pri založništvu Hitlerjeve knjige »Mein Kampf« Eher v Münchenu pravico, da izda in prevede to knjigo v Združenih državah. Konkurent zgoraj omenjenega ameriškega založništva, Stackpole Sons, pa je ob istem času obvestil javnost, da bo tudi on izdal prevod omenjene knjige. Prišlo je do tožbe. Založništvo Reynal and Hitchcock je trdilo, da ima le ono pravico da prevoda in izdaie, ne pa nasprotnik. Advokat Ph. Wittenberg pa je v imenu svoje stranke St. Sons izjavil, da ima kdorkoli pravico prevesti to knjigo, ne da bi si preje pridobil in kupil pravice, ker avtor Hitler trdi v tej knjigi, da je bil »staate los« (brez državljanstva), ko je sestavil to knjigo, zato — je trdil odvetnik — ni pripadal avtor nobeni evropski državi, ki je vezana na avtorsko pravico. Med tem časom, ko je tekla zanimiva pravda, je izšla knjiga pri obeh založbah. Založba Stackpole Sons, ki je bila tožena, pravi v predgovoru, da je dobiček

namenjen za podporo Židom, ki so morali oditi iz Nemčije. . . Založništvo, ki mu ne manjka humora, pravi tudi, da je njegov prevod zelo veran, da je številne pravopisne napake, stilistične napake in številna ponavljanja kar najverneje prevedel v angleščino.

Moravska Ostrava

Moravska Ostrava, ki je središče češke težke industrije, bodo v najkrajšem času izločili iz češko-moravskega protektorata in priključili Nemčiji. Težka industrija je tu osredotočna v svetovno znanih vitkovskih jekelnah in železarnah in v bogatem moravsko-ostravskem premogokopnem revirju, kar skupno s številnimi elektrarnami, plinarnami, izdelovalnicami koksa in briketov in številnih drugih tovarn, kjer je bilo stalno zaposlenih nad 36.000 delavcev, predstavlja eno največjih evropskih podjetij težke industrije. Vsa ta podjetja pripadajo skupini londonskih Rothschildov. Po češko-moravskem protektoratu so iz vseh podjetij izločili Žide in potem tovarne priključili Kruppovemu železarskemu koncernu.

Aprilski razgovor

Priobčite sledeče pojasnilo, ker je bila notica pod gornjim imenom v zadnji »Edinosti« nekoliko dvoumna. Siver je sledeča:

— Za časa Jevtičeve diktature sem bil za-res Jevtičev pristaš, dokler je bil le-ta na vladi. Potem mu nisem mogel več služiti, ker je šel v opozicijo, kamor mi ni kazalo mo slediti. Postal sem, v interesu države, to se razume. Stojadinovičev pristaš. Toda samo do volitev, ker kandidiral sem na Mačkovi listi; kajti Stojadinovič se je izkazal za preneznosnega diktatorja. S kandidaturom na njegovi listi namreč ni bilo nič, čeprav bi bil pod njegovim okriljem jaz še nadalje srčno rad služil državi. Moja prva in zadnja misel je bila, ko sem stopil v politiko, država! Pri tem si pa nisem nikoli domišljal da bi bil država n. pr. moj trehuh, kar so si predstavljali vedno neki kolegi, ki so gladili svoj pred sodek (sem gledal na lastne oči), kadar so govorili o državi. Zdaj sem za nevtralnost in koncentracijo, če bi me hoteli za ministra, v nasprotnem slučaju pa proti koncentraciji. Pozdrave! Nikoli Politik.

Poroka v Kairo

V Kairo se je vršila te dni poroka sestre kralja Faruka, Favzije, s iranskim prestolonaslednikom, Mohamed Reza Schah-purom. Naša slika kaže novoporočence s kraljem Farukom.

KARO ČEVLJI za pomlad in poletje

Bogata izbira - zmerne cene

Ljudska samopomoč

reg. pomožna blagajna v Mariboru, Aleksandrova cesta 47, v lastni palači
naznanja smrtnih slučajev svojih članov v mesecu

MARCU 1939:

Breznar Marija, preužitkarica, Dolgoše
Perkič Anton, delavec, Recenjak
Hernjet Georg, zasebnik, Maribor
Dvorjak Valentin, zasebnik, Ptujška gora
Zdravac Marija, posestnica, Rožički vrh
Lotrič Terezija, zasebnica, Tržič
Pasovnik Marija, vdova rudarja, Mežica
Šnoff Marija, zasebnica, Maribor
Gselman Alojz, preužitkar, Orehova vas
Bukovec Elizabeta, preužitkarica, Braslovče
Gross Marija, soproga postajenačelnika, Kaposvar
Majer Marijana, učiteljica v pok., Ponikva
Mlatkovič Marija, učiteljica, Cerklje ob Krki
Kurzman Karolina, vdova, Maribor
Kos Anton, rudarski paznik v pokoju, Loke
Bezjak Elizabeta, viničarka, Vintarovci
Grubič Jožeta, babica, Crnci p. Brežice
Skerbinšek Jurij, zasebnik, Maribor
Tušnik Jurij, vpok. finančni kontrolor, Maribor
Savič Jožet, tovarniški delavec v pokoju, Jesenice
Škeri Franciška, žena železničarja v pokoju, Radeče
Ačko Jernel, tovarniški delavec, Tezno-Maribor
Kristan Pankracij, veleposestnik, Sv. Anton na Pohorju
Kotnik Marijeta, zasebnica, Bukovska vas
Horvat Ana, posestnica, Cirkovce
Ropas-Novinšek Katarina, preužitkarica, Lipje
Kurath Matilda, zasebnica, Maribor
Kristan Jože, učitelj, Križe pri Trzinu
Maček Marija, preužitkarica, Laško
Vodčins Terezija, učiteljica, Ješovec-Kozle
Verhovšek Anton, zasebnik, Stutenberg
Walchand Marija, posestnica, Vukovar
Vincetič Pavel, učitelj, Pavlovci p. Ormož
Grasselli Marija, žena trgovca, Volnik
Mayer Marija, učiteljica, Zagradec
Haco Peter, rudar, Mežica
Huth Regina, zasebnica, Domžale
Zeleznik Agita, zasebnica, Maribor
Miklavžina Marija, preužitkarica, Skale
Kagy Eleonora, posestnica, Maribor
Urban Marija, trgovka, Ptuj
Kuhar Jurij, posestnik, Ptuj
Zmavc Jožeta, posestnica, Sp. Kraše
Bogovič Marija, zasebnica, Kraljevec
Predas Jernel, posestnik, Zimica p. Sv. Barbara v Slovenskih goricah
Salamun Jožeta, zasebnica, Maribor
Breznik Janez, viničar, Maribor
Gradišek Franc, tesar in posestnik, Stahovce p. Kamnik
Peric Klementina, zasebnica, Bille
Krajšek Marija, zasebnica, Sv. Lovrenc p. Teharje
Klančar Augusta, učiteljica v pokoju, Šutna p. Kamnik
Čeh Ivan, preužitkar, Čortovci p. Sv. Anton v Slovenskih goricah

Po vseh umrlih članih se je izplačala pripadajoča podpora v skupnem znesku

Din 358.130.-

Članom, ki so pristopili po 1. novembru 1933, se izplača polna podpora — brez odbitka!
Kdor še ni član »Ljudske samopomoči«, naj zahteva brezobvezno in brezplačno pristopno izjavo!

BLAGAJNISO NAČELSTVO

Ali Vam je že . .

znano, da prevzame

ADLER SERVICE

GOSPOSKA ULICA 3

Vsa popravila pisalnih in računskih strojev kakor tudi nalivnih peres pod jamstvom? Ob potrebi pokličite Telefon štev. 26-42 in mehanik je takoj na mestu.

HARMONIKE
Elettro

CASTELFIDARDO
ITALIA

Gen. zastopstvo
za Jugoslavijo

V. WEIXL in SINOVA MARIBOR

Pomladanske novosti

za damske obleke in plašče v sodobnih tkaninah in barvah — lepo izbiro za moške obleke in plašče nudi

Franjo Majer

Maribor, Glavni trg 9

Trgovci poročate!

Ovojni papir

v zvitkih dobavlja v vseh barvah in širinah

samo

Mariborska tiskarna d. d.

Maribor, Kopališka ulica 6

Telefon 25-67.2568.25-69

Najboljša reklama za vsakega trgovca!

Kupujte

pri trdkah ki oglašujejo v

„EDINOSTI“!

Perilo za Vaš dom

Nogavice za dame in moške

Kombineže, srajce, kravate, rokavice in sploh vse moško in žensko perilo

v največji izbiri in po najnižjih cenah

v modni trgovini

Franc Kramaršič

Maribor, Gosposka ul. 13